

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНЯ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА

НАТАЛІЯ НОВОСЕЛЬЧУК

**Конспект лекцій
із дисципліни
«ДИЗАЙН ІНТЕР'ЄРІВ»**

для студентів спеціальності
191 «Архітектура та містобудування»

ПОЛТАВА 2018

УДК 72.012.8 (075.8)

Рецензенти:

О.П. Тишкевич, к. арх., доцент, доцент кафедри архітектури будівель та містобудування Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка;

Л.В. Бородич, к.т.н., доцент, доцент кафедри архітектури будівель та містобудування Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка

Протокол № 3 від 20.12. 2018 р.

Новосельчук Н.Є., к. арх., доцент.

Дизайн інтер'єрів: Конспект лекцій. – Полтава: ПолтНТУ, 2018. – 72 с.

У конспекті лекцій розглянуто теоретичні аспекти проектування й об'ємно-просторового формоутворення інтер'єру житлових та громадських просторів. Висвітлено основні стилістичні, композиційні, колористичні питання моделювання внутрішнього простору.

Конспект лекцій призначено для студентів спеціальності 191 «Архітектура та містобудування». За змістом конспект лекцій відповідає навчальній програмі вивчення курсу.

© Н.Є. Новосельчук

75.12.02.02

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тема 1. Вступ до курсу «Дизайн інтер'єрів».....	5
Тема 2. Особливості художньо-композиційної організації внутрішнього простору будівель.....	11
Тема 3. Світло та колір в інтер'єрі.....	20
Тема 4. Особливості рішення інтер'єрів різних типів громадських будівель.....	29
Тема 5. Поняття стилю в інтер'єрі. Формування інтер'єру в історичних та етнічних стилях.....	46
Тема 6. Формування інтер'єру в стилях і стильових напрямках I половини XX – початку XXI століть.....	57
Тема 7. Інтерактивний дизайн в інтер'єрі.....	65
Список літератури для самостійного опрацювання студентами.....	69
Список використаних джерел.....	70

ВСТУП

*Дизайн не повинен домінувати над людьми і речами.
Дизайн повинен допомагати людям. У цьому його роль.
Дітер Рамс, дизайнер*

Більшу частину життя ми проводимо у приміщеннях, у внутрішньому просторі, створеному огорожувальними конструкціями будівель і каркасами. Це й пояснює інтерес до архітектурного оформлення інтер'єру. Адже внутрішній простір – це штучно створене людиною середовище для її існування, ніби друга природа з особливим нескінченно різноманітним трактуванням.

Естетична виразність внутрішнього простору визначається чималою кількістю показників, головними з яких є об'ємно-просторові характеристики, матеріальні й художні засоби інтер'єру. Рішення сучасного інтер'єру потребує естетико-психологічного оцінювання просторової структури з урахуванням функціональних та конструктивних особливостей. Важливим також є формування художнього образу через тектонічну виразність і гармонізацію внутрішнього простору з одночасним забезпеченням надійності та комфортності приміщень.

Прийоми і методи архітектурно-просторових рішень повинні відповідати сучасним естетичним завданням. По-новому вирішуються елементи об'ємно-просторової композиції: створюються виразно перетікаючі простори, ландшафтні інтер'єри, інтерактивні інтер'єри та ін. Особливу увагу приділено синтезу архітектури, скульптури і живопису, закономірностям сполучення оздоблювальних матеріалів у комплексі функціональних та конструктивних вимог.

Архітектурно-художній зміст інтер'єру може повною мірою розкриватися тільки у єдності всіх його складових, у реальній близькості декоративного і монументального мистецтва з архітектурою за стильовими й смисловими характеристиками.

Отже, дисципліна «Дизайн інтер'єрів» спрямована на формування творчого підходу до архітектурно-дизайнерського проектування інтер'єрів. У зв'язку із цим інтер'єр розглядається як штучне середовище життєдіяльності, що створюється в нерозривності із загальним вирішенням об'ємно-планувальної композиції будівлі в цілому.

Конспект лекцій містить стислий виклад теоретичного матеріалу з дисципліни «Дизайн інтер'єрів», починаючи від загальних відомостей про специфіку професії «дизайнер інтер'єру», складу й вимог щодо розроблення дизайн-проекту, особливостей художньо-композиційної побудови інтер'єру до специфіки вирішення інтер'єрів різних типів громадських будівель та інтерактивного інтер'єру. Текстовий матеріал доповнений ілюстраціями й переліком контрольних питань з кожної теми, що полегшує студентам його сприйняття і засвоєння.

ТЕМА 1. ВСТУП ДО КУРСУ «ДИЗАЙН ІНТЕР'ЄРІВ»

План

1. Витоки професії «дизайнер інтер'єру».
2. Особливості професії «дизайнер інтер'єру».
3. Стадії розроблення дизайн-проекту.

1. Витоки професії «дизайнер інтер'єру»

Кожній історичній епосі відповідають свої погляди й уявлення про вирішення архітектурного твору – від максимальної наближеності до природи і до величних будівель й індустріальних гігантів, що персоніфікують досягнення науково-технічного прогресу.

Одним із важливих завдань архітектури є створення в інтер'єрі будівлі такого архітектурно-художнього середовища, яке б формувало естетичний, цілісний і гармонійний образ, що відповідає функціональному призначенню й одночасно запам'ятовується, викликаючи позитиві враження та емоції.

Існує декілька визначень поняття «інтер'єр».

Інтер'єр – (фр. *interieur* – внутрішнє світло; лат. *intra* – всередині) внутрішній простір будинку або будь-якого приміщення. Архітектурне рішення – розміри приміщення, форма, ритм розміщення опор, вікон, виступів ніш і т.ін. – та характер його облаштування (меблювання, обладнання) формують інтер'єр [1].

Інтер'єр – внутрішній простір громадського, житлового й промислового будинку; приміщення в будинку – кімната, зал, вестибюль і т.д. [2].

Слово «дизайн» в українській мові з'явилося відносно недавно, прийшло з італійської мови й у перекладі має багато значень. «Disegno» – це задум, план, креслення, ескіз, начерк, малюнок, модель, шаблон чи схема, що лежить в основі.

Дизайн виникає на початку ХХ століття в результаті стихійного формування візуальних і функціональних властивостей навколишнього світу.

У різних культурах прийнято називати дизайнерську діяльність по-різному:

- у польській мові використовується термін «wzornictwoprzemysłowe»;
- у німецькій мові вживається термін «formgebung»;
- у радянській термінології використовувались словосполучення: «художнє конструювання», «технічна естетика».

У 1959 році як міжнародне позначення слова й змісту «дизайн» все-таки було прийнято термін «industrial design» – «індустріальний дизайн».

У зв'язку з бурхливим розвитком сучасних технологій, поняття дизайну набуло нового, більш широкого змісту, тепер воно позначає не тільки окремий предмет, а є напрямом, що застосовується до цілої низки галузей сучасної діяльності людини. Дизайнер повинен мати знання в багатьох предметних галузях і вміло застосовувати їх на практиці, проектуючи у творчому процесі створення образу.

Дизайн інтер'єрів – це проектування, обробка й облаштування внутрішніх приміщень будинків [3].

Середовище проживання людини повинно бути не просто функціональним й естетичним, воно має бути індивідуальним. У своєму будинку ми можемо почувати себе абсолютно комфортно, адже це відбиття нашого внутрішнього світу, звичок, способу життя. Але, крім утилітарної зручності, необхідний психологічний комфорт. В інтер'єрі важливо все – до дрібних деталей, їх наявності й кількості. Якщо для вирішення утилітарного призначення потрібні знання, то для створення естетичного образу інтер'єру необхідними є професійні знання, художній смак, творчий підхід.

2. Особливості професії «дизайнер інтер'єру»

Робота дизайнера не обмежується творчістю. Дизайнер – це творча людина, яка здатна генерувати ідеї та при цьому вона повинна:

- розуміти, за допомогою яких засобів (матеріалів, конструкцій) можна втілити власну концепцію;
- знати, як здійснювати контроль на будівництві;
- розуміти психологію замовника;
- знати ринок оздоблювальних матеріалів та матеріально-предметного наповнення;
- уміти прорахувати кошторис на будівництво, ремонт.

Отже, це професія достатньо відповідальна і не обмежується тільки творчістю.

Послуги із проектування інтер'єрів, які пропонуються сьогодні, можна класифікувати за декількома параметрами. Насамперед хто надає ці послуги: художники або архітектори. Художники, що займаються інтер'єром, становлять меншу кількість. Інтер'єри, запроєктовані ними, більш різноманітні й винахідливі з художньо-декоративної точки зору. Але через те, що найчастіше художнику не вистачає спеціальних будівельних знань, він намагається не займатися проектуванням і віддає перевагу прикладним оформлювальним роботам – настінний розпис, мозаїка, кераміка, художній текстиль, вітражі й т. ін.

Замовників можна умовно розділити на дві категорії:

- *приватні* замовники, що замовляють дизайн житлових приміщень;
- *корпоративні* замовники, які замовляють дизайн громадських приміщень.

Інтер'єрний дизайн є не такою простою справою, як здається на перший погляд, і вимагає до себе уважного ставлення, постійної практики й удосконалювання.

3. Стадії розроблення дизайн-проекту

Створення об'єктів дизайну – складний процес, у якому одного досвіду й знань дизайнера буває не завжди достатньо. У проектуванні середовища і його матеріально-предметного наповнення сьогодні разом з дизайнерами беруть участь інженери, конструктори, технологи, економісти, лікарі, соціологи та представники багатьох інших галузей науки й техніки.

Вибір професійного складу учасників проектного процесу в кожному конкретному випадку залежить від призначення об'єкта проектування, змісту поставлених завдань. Процес роботи дизайнера від первісного задуму до промислового зразка проходить кілька етапів.

Етапи роботи над об'єктом:

1. Складання технічного завдання (ТЗ).
2. Обміри і фотофіксація.
3. Перепланування (за потребою).
4. Розроблення концепції.
5. Створення колажу або швидкого ескізу.
6. Візуалізація.
7. Підбір матеріалів і обладнання.
8. Створення робочої частини проекту (креслення і специфікації).
9. Реалізація.
10. Авторський нагляд.
11. Декорування.
12. Фотофіксація для портфоліо.

Розглянемо ці етапи більш детально.

1. *Складання ТЗ* – це документ, у якому в загальних рисах обумовлюється, що саме замовник хоче бачити у своєму інтер'єрі: які приміщення за функціональним призначенням, матеріально-предметне наповнення, колористичну гаму, оздоблювальні матеріали й т.п. Ступінь деталізації технічного завдання – це предмет домовленості між клієнтом і дизайнером.

2. *Обміри та фотофіксація* приміщення можуть здійснюватися під час однієї з перших зустрічей із замовником або окремо.

3. *Перепланування (за необхідності)*. Після обмірів дизайнер розробляє декілька варіантів перепланування і надає їх замовнику. Затверджується оптимальний варіант, на підставі якого продовжується робота над дизайн-проектом інтер'єру.

4. *Розроблення концепції* відбувається, по суті, з моменту знайомства дизайнера із замовником, тому що під час спілкування у дизайнера формується певний образ. Усвідомлена робота над образом інтер'єру починається з проектів перепланування і триває до затвердження візуальної частини проекту.

5. *Створення колажу чи швидкого ескізу*. Деякі дизайнери на початку роботи над проектом створюють колажі або швидкі ескізи, які дозволяють продемонструвати клієнту переваги того чи іншого рішення. Інші дизайнери цей етап опускають, надаючи клієнтові відразу готові візуалізації або повноцінні ескізи.

6. *Візуалізація* в широкому сенсі – спосіб подачі інформації у вигляді зображення. Основні, найбільш поширені способи подачі візуальних матеріалів – це комп'ютерні візуалізації, ескізи від руки, змішана техніка (комп'ютерні основи, розфарбовані від руки, або ж ручні ескізи, оброблені на комп'ютері) й колажі (рис 1.1).

Безумовно, про користь комп'ютерної візуалізації говорить те, що вона дозволяє досягти значної схожості з реальністю – фотореалізму. А про користь ручної подачі – те, що при належному вмінні ескіз створюється значно швидше, ніж зображення на комп'ютері. До того ж такий малюнок сам по собі – твір мистецтва (знову ж таки, при належному вмінні), і цінується вже як річ сама по собі.

Крім того, не варто забувати, що продуктом, котрий виробляє дизайнер інтер'єру, є не картинка, в якій би техніці вона не була виконана. Дизайнер створює для свого клієнта ідею і пакет документів, що роз'яснює, як цю ідею реалізувати. Саме в цьому полягає призначення візуальної частини проекту – продемонструвати ідею.

7. *Процес підбору матеріалів і обладнання* (меблів, освітлення, техніки) частіше відбувається до початку роботи над візуалізацією. Неможливо вивчити всі пропозиції на ринку, але орієнтуватися в основних позиціях і мати уявлення про рівень цін необхідно. Є два основних способи комплектації проекту – вибір за наявністю або під замовлення.

8. *Створення робочої частини проекту*, що включає в себе креслення, специфікації та інше, може відбуватися одночасно з підготовкою візуальних матеріалів або слідувати безпосередньо за нею.

9. *Реалізація*. Після закінчення дизайн-проекту замовник отримує альбом з усіма візуальними матеріалами та робочим проектом, і починається реалізація, тобто ремонтно-будівельні роботи. Дуже часто

Візуалізація у програмі 3ds Max

Ескізний рисунок аквареллю

Рисунок після обробки в програмі Photoshop

Колаж

Рис. 1.1. Види візуалізації

створення проекту та його реалізація відбуваються паралельно, хоча для дизайнера це найоптимальніша ситуація. Вона породжує жорсткі тимчасові рамки, не дає простору для маневру, провокує появу помилок у проекті і їх переробку на практиці.

10. У процесі ремонтно-будівельних робіт дизайнер здійснює *авторський нагляд*. Авторським наглядом у вузькому сенсі дизайнери називають присутність автора проекту інтер'єру на будмайданчику для контролю роботи будівельників і відповідності виконуваних робіт проекту. У широкому сенсі авторський нагляд включає в себе весь комплекс заходів, необхідних для повноцінної й успішної реалізації проекту.

11. Після повного завершення будівництва відбувається *декорування*. Декорування інтер'єру є одним із завершальних етапів комплексного розроблення дизайну інтер'єру. Завдяки вмілому декоруванню інтер'єр набуває завершеності, стає гармонійним і затишним.

Повний **склад проекту** залежить від конкретного вирішення дизайну інтер'єру. Основний перелік матеріалів, які входять до складу проекту:

- візуалізації основних приміщень (крім технічних, гардеробні, коридори, додаткові санвузли за домовленістю);
- план обмірів;
- план демонтажу перегородок;
- план перепланування;
- план приміщення з розташуванням меблів;
- план геометрії стелі;
- план стелі з розташуванням груп освітлювальних приладів і вимикачів;
- план приміщення з прив'язкою електроприладів та розеток;
- план покриття підлоги з розкладкою плитки або малюнком покриття;
- розгортки стін;
- креслення меблів, убудованих шаф, наповнення гардеробних;
- креслення інших елементів, що виготовляються за індивідуальним замовленням (сходи, поручні, вітражі, перегородки і т. д.);
- таблиця обробки приміщень з підбором оздоблювальних матеріалів;
- підбір і специфікація внутрішніх дверей;
- підбір та специфікація меблів;
- підбір і специфікація сантехнічного обладнання;
- підбір та специфікація світильників;
- підбір і специфікація обладнання електроінсталяцій (розетки, вимикачі);
- підбір та специфікація елементів декору, текстилю й ін.;
- короткий опис – стильове рішення, колірна гама, декор та ін.

Таким чином, клієнт отримує на руки повний комплект документів, необхідних для проведення ремонтно-будівельних робіт і закупівлі матеріалів. Умовно кажучи, *дизайн-проект складається з трьох основних частин:*

1. Робочі креслення.
2. Креслення і специфікації для закупівлі й замовлення матеріалів та обладнання.
3. Візуальна частина.

Питання для самоконтролю з теми 1

1. Дати визначення понять «інтер'єр» та «дизайн інтер'єрів».
2. Назвати основні тенденції розвитку ринку дизайну інтер'єрів.
3. Назвати стадії виконання проекту інтер'єру.
4. Назвати види візуалізації проекту інтер'єру, їх переваги і недоліки.

5. Які заходи передбачає авторський нагляд над проектом інтер'єру?
6. Перелічити основні матеріали, які входять до дизайн-проекту інтер'єру.
7. Як відбувається робота над збиранням вихідних даних та складанням технічного завдання?

Тема 2. ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬО-КОМПОЗИЦІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО ПРОСТОРУ БУДІВЕЛЬ

План

1. Складові композиції інтер'єру: огорожувальні поверхні, наповнення, деталі.
2. Масштаб як засіб виразності в інтер'єрі.
3. Особливості зорового сприйняття приміщень. Оптичні ілюзії.

1. Складові композиції інтер'єру: огорожувальні поверхні, наповнення, деталі

Композиція в інтер'єрі – це взаємозв'язок елементів, розташованих у певному з художньої точки зору порядку. Ці елементи мають визначені кількісні та якісні характеристики, спрямовані на досягнення загальної гармонії, цілісності й виразності архітектурного твору.

Загальні принципи композиційної організації інтер'єру:

- 1) взаємопроникнення внутрішнього і зовнішнього просторів;
- 2) єдність структури внутрішнього простору;
- 3) композиційна єдність інтер'єру та його матеріально-предметного наповнення.

Композиційний аналіз – інструмент уточнення задуму проекту. Уже неодноразово відзначена різноманітність основних функціонально-просторових систем, що беруть участь у побудові середовища, в рамках аналізу її можна розглядати як окремо існуючі просторово-геометричні структури.

Проектувальник повинен:

- назвати (визначити для себе) принципову емоційно-естетичну спрямованість композиційного задуму;
- встановити «носіїв» цих задумів, які композиція зводить у цілісність;
- визначити прийоми підпорядкування (або зрощування) цих носіїв у композиційній структурі.

На виразність внутрішнього простору впливає:

- 1) емоційне сприйняття;
- 2) величина та взаємозв'язок приміщень;
- 3) символіка форми;
- 4) взаємозв'язок із зовнішнім простором;
- 5) зорова маса складових елементів.

1. Умови емоційного сприйняття.

За змістом архітектурна організація простору життєдіяльності повинна особливо враховувати ті емоції, які стимулюють адаптацію до діяльності. При цьому міра емоційного задоволення залежатиме від того, наскільки архітектурне середовище відповідає потребам людини (колективу), пов'язаним з конкретним діяльним процесом. Архітектурна форма і власне процес з точки зору її сприйняття мають різноманітні зв'язки. В основу їх характеристики покладені два типи сприйняття – вибіркоче і вільне. Перше концентрує увагу на утилітарних завданнях поведінки й об'єктах діяльності (наприклад, виробництво). Архітектурна форма тут виступає як фон, що супроводжує діяльність. І навпаки, при вільному спогляданні об'єктом сприйняття стає вже сама архітектурна форма. У практиці обидва типи сприйняття взаємно доповнюють один одного в різному співвідношенні.

Форма – це ідеально організоване місце для функції, а композиція – спосіб привернути увагу глядача до головного в цій формі. Формоутворення – твір параметрів форми, композиція – художня супідрядність цих параметрів.

У матеріалізації архітектурної композиції фактично бере участь тільки одна базова система – будівельні матеріали, виразність яких лише доповнюється застосуванням інших засобів і систем. Огородження, будучи реалізовані, назавжди зберігають свої габарити і форми.

2. Величина та взаємозв'язок приміщень.

Архітектурна форма, в тому числі й просторова, на відміну від просто геометричної форми, наділяється специфічним фактором абсолютної величини, пов'язаної з її ставленням до людини як до міри, і визначається частково поняттям масштабності. Величина просторової форми в натурі миттєво оцінюється й особливо гостро відчувається людиною. Вона в першу чергу впливає на емоційність сприйняття, породжуючи відчуття простору, нормальної величини або гнітної тісноти. Переживаючи, освоюючи просторові параметри через відстані, візуальне розрізнення, людина усвідомлює можливий рівень спілкування, у неї виникає відповідне асоціативне емоційне уявлення про конкретний простір як камерний, великий, величезний.

Відчуття «низького – високого», «важкого – легкого» можна ілюзорно коригувати також співвідношенням мас у «формі-оболонці» – розкриттям чи замиканням відповідних сторін огорожі.

3. Символіка форми.

Ступінь емоційного відчуття при сприйнятті залежить від особливостей асоціативного впливу просторової форми, ясності або складності прочитання її геометричних параметрів і композиційної структури. Перетин огорожувальних поверхонь утворює лінійні контури й силуети, що читаються при сприйнятті в першу чергу. Більше того, за відсутності маси заповнення достовірні обриси просторової форми зберігаються, якщо закріплені основні вузли форми (кутові опори, балки, перила, навіс та ін.). Отже, розшифрування форми відбувається через сприйняття контурних ліній. Через «рух» ліній виникає відчуття руху (динаміки) просторової форми.

Образно-асоціативні характеристики найпростіших фігур і ліній давно відомі в художньо-творчій практиці. Так, пряма вертикаль здається наділеною активною силою прагнення вгору, що виражає тенденцію зростання. Горизонталь, навпаки, здається пасивною, слабкою. Діагональний, похилий напрям, перебуваючи посередині, діє як якась сила, долає пасивність. Зламані лінії, що являють собою різні комбінації гострих, прямих і тупих кутів з різною довжиною сторін, є ніби результатом поперемінної дії різних сил. Криві лінії, насамперед нерівномірні, більше відображають рух, ніж прямі або дугоподібні частини кола. Особливо виділяються параболічні лінії, які отримують у своєму русі зазвичай виняткову красу і силу. Пряма лінія виявляє прискорення на рівних ділянках і уповільнення на заокругленні.

4. *Взаємозв'язок із зовнішнім простором.* Поняття «закрите – відкрите» визначає взаємозв'язок архітектурних просторів і природних. «Закрите» означає насамперед фізичну ізолюваність створеного простору від природного для забезпечення захисних функцій та імітації сприятливих кліматичних умов існування. Ступінь ізолюваності залежить від конкретних природно-кліматичних характеристик. «Відкрите» – архітектурний простір знаходиться безпосередньо в природних умовах. Найчастіше в ньому відсутня захисна поверхня «стелі», а периметр «стін» досить умовний, тобто може мати значний діапазон характеристик за матеріалом, висотою і щільністю маси.

5. *Зорова маса* – властивість форми, яка визначається візуальною оцінкою кількості речовини (матеріалу), що заповнює простір у межах видимої геометричної форми.

Як і при аналізі інших властивостей форми, у просторі можна встановити ступені масивності, що залежать від різних умов. Більшій за величиною формі візуально відповідає і велика маса, якщо приблизно однакові всі інші їх властивості й умови сприйняття. Сприйняття маси змінюється і залежно від геометричного виду форми. Найбільшу зорову масу мають форми, що наближаються до куба і кулі, й усі ті вимірювання,

зміни яких по трьох координатах рівні або близькі між собою за розмірами. Мінімальну масу мають форми, що наближаються до лінійних.

Зміна маси архітектурної форми залежить, крім того, від кольору, фактури і текстури матеріалу, з якого вона зроблена, і від величини предмета або елементів, що є сусідніми з нею.

Естетичне сприйняття інтер'єру являє собою зміну різноманітних вражень. Основні складові композиції інтер'єрних просторів:

- оболонка – огорожувальні поверхні з відповідними деталями (прорізи, пілястри), підлога, стелі;
- предметне наповнення;
- деталі декоративного оформлення, символіки, твори мистецтва;
- колористика;
- світлове середовище.

Склалися такі напрями в системі формування сучасного архітектурного середовища інтер'єрів:

1) формування структур інтер'єру архітектурними засобами (за рахунок виявлення архітектурних конструкцій, композиції);

2) формування сучасного архітектурного середовища засобами дизайну (форми меблів, обладнання, світильників та ін.).

3) формування структур інтер'єру засобами декоративно-прикладного мистецтва з орієнтацією на традиції національної культури.

Кожний із цих напрямів зумовлює свою особливу структуру інтер'єру, як частину системи, свою художню форму. Форма інтер'єру, як художній твір, являє собою сукупність багатьох компонентів: композиція, ритм, пластика, колорит, гармонія.

Перший компонент – просторова форма-оболонка (приміщення, група приміщень) – є своєрідним обрамленням середовища та його головним архітектурно-виразним засобом. Форма-оболонка встановлює межі внутрішнього простору, простого або складного, фіксує великі форми, узгоджені з конструктивною структурою. Форма-оболонка визначає характерні якості обмеженого простору – абсолютну величину, членування на ділянки, геометричний вигляд, статичність чи динамічність, ступінь ізоляваності, розподіл світла.

Другий компонент – огорожа – може бути представлений як умовне розкладання цільної форми-оболонки на ряд основних площин і опор. Огороджувальні елементи конструктивно й функціонально визначені: стіни, колони, перегородки, стеля, підлога, галерея, балкони, сходи та ін.

Огорожа визначає характер обмеження і зв'язків із суміжними просторами, внутрішніми і зовнішніми. Площинні огорожі своєю формою, матеріалом, пластичною та кольоровою обробкою надають індивідуально-образних рис інтер'єру.

Третій компонент – предметне наповнення (обладнання й меблі) – характеризує функціонально-типологічний зміст середовища. Предметне

наповнення визначає зональне членування простору, створює умови комфортної діяльності. Форма, матеріальність, групування обладнання сприяють виявленню образно-типологічних рис інтер'єру.

2. Масштаб як засіб виразності в інтер'єрі

Серед творчих проблем формування інтер'єру однією з важливих слід уважати масштаб як засіб виразності й масштабність як одну з умов створення єдності.

Інтер'єр, як правило, будується на зіставленні двох масштабів – частин будівлі з внутрішнім простором і архітектури з людиною. Форми інтер'єру частіше менші порівняно із зовнішнім об'ємом будівлі й співмасштабні людині.

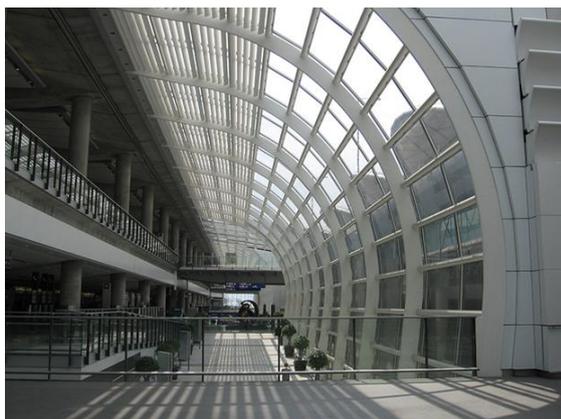
Масштаб інтер'єру сучасної будівлі, що характеризується ступенем розділення цілого й окремих елементів, доцільно прослідкувати на прикладі малого і більшого просторів. Інтер'єри невеликих приміщень найчастіше лаконічні й позбавлені деталей. Роль окремих елементів (колони, освітлювальні плафони, меблі) в цьому просторі збільшується, тому що простір малий, а масштаб великий.

Зіставлення великих високих приміщень з невеликими демонструє, яким чином розв'язується проблема масштабності в інтер'єрі. На відміну від невеликих приміщень, великі багатоярусні простори розчленовані складніше і по вертикалі, і по горизонталі. Ступінь розчленованості архітектури зростає від простого до складного разом із висотою.

Однак далеко не завжди масштаб обумовлюється розмірами приміщення. Між тим майже завжди масштабні уявлення пов'язані зі значенням об'єкта, де елементи будівлі й окремі приміщення обумовлені функцією. Так, наприклад, масштаб громадських будівель, як правило, більший від масштабу житлових. Це проявляється у співвідношенні окремих частин до цілого, що і визначає їх більший масштаб. У ряді випадків може стояти завдання свідомого укрупнення масштабного ладу з метою підсилення виразності.

Характерно, що одним із засобів створення значних членувань великого масштабу в інтер'єрі є конструкція. Вона і використовується для створення образної виразності протягом багатьох століть (рис. 2.1). У сучасній архітектурі велика конструкція також може створювати найбільш сильні й несподівані характеристики образу.

Іншим засобом підсилення виразності образу є прийом зіставлення двох масштабів, що використовується в інтер'єрі з давніх часів. Це створює певний художній ефект, виразність, що відповідає змісту (рис. 2.2). Порівнювання елементів різного масштабу, що підкреслює важливість головної теми, є особливо актуальним для сучасних інтер'єрів.

Інтер'єр Гонконгського міжнародного аеропорту, арх. Н. Фостер

Інтер'єр приміщення у стилі лофт

Рис. 2.1. Конструкція як засіб композиційної виразності в інтер'єрі

Рис. 2.2. Прийом зіставлення масштабів в інтер'єрі

3. Особливості зорового сприйняття приміщень. Оптичні ілюзії

Просторові плани. Інтер'єрний простір має відносний тричастинний поділ на плани – передній (ближній), проміжний (середній) і задній (далекий). Просторові плани завжди реальні, і їх відносна глибина визначається відстанями конкретного простору, що змінюється від декількох до сотень метрів. На передньому плані сприймаються деталі, на середньому – фрагменти і на далекому – загальні форми. У процесі сприйняття ці три плани завжди опиняються в стані відносин «фігура – фон». Зір фокусується на одному з планів, і тоді інші плани стають фоновими.

Зорові ілюзії. Серед факторів, що впливають на сприйняття об'єктивної структури площинних зображень і об'ємних форм, особливе місце займають психофізіологічні особливості зору, зокрема фізіологічна оптика. Людині властиво піддаватися оптичній омані – зоровим ілюзіям.

Суть їх полягає в розбіжності справжньої геометричної та зорової рівноваги ліній, фігур, пробілів між ними, елементів (фігур), заповнених графічним матеріалом і залишених чистими (ірадіація світла). Зорові спотворення вельми наочно проявляються там, де геометрично правильні фігури перетинаються паралельними лініями, що утворюють зі сторонами фігури гострі кути і т.д.

Колір та фактура основних елементів інтер'єру, розміщення світильників і облік напрямку світлових потоків дозволяють зберегти або відкоригувати наявний простір за допомогою зорових ілюзій. Під оптичними ілюзіями розуміють ті зміни в зоровому сприйнятті розмірів приміщення, які виникають під дією психологічних явищ ірадіації, контрасту, зорової пам'яті, тобто приміщення візуально можна поглибити, звузити, розширити, підвищити чи знизити.

Якщо згрупувати прийоми, що дають один і той же просторовий ефект, то можна сформулювати такі рекомендації:

- відчуття більшої висоти досягається: при фарбуванні підлоги в насичений колір, при використанні контрастного до тла і великого малюнка, при використанні лакованої поверхні, за допомогою підсвічення нижньої зони приміщення;

- ефект зорового збільшення висоти приміщення забезпечується такими прийомами декорування стелі: використанням просторової структури підвісної стелі, створенням блискучої поверхні або використанням дзеркального скла, використанням підсвічування у верхній зоні приміщення, що збільшують яскравість стелі;

- зорове розширення простору досягається при контрастному протиставленні кольорів вертикальних і горизонтальних площин, що обгороджують, при зіставленні контрастних фігур.

У процесі використання оптичних ілюзій для зорового коректування простору значний ефект дає направлене застосування освітлювальної системи.

Ірадіація

Особливу групу складають ілюзії, пов'язані з явищем ірадіації. Ірадіація (від лат. Iradio – сяю, випускаю промені) – уявне збільшення розмірів світлих фігур на темному (чорному) тлі порівняно з темними фігурами рівної величини на білому тлі.

Знання основних перцептивних ілюзій і володіння арсеналом коригування візуальних спотворень допомагають створювати середовищні об'єкти (від найпростіших площинних до багатопланових об'ємно-просторових), створювати функції (в сукупності утилітарних, біологічних, психологічних і соціальних параметрів), де краса і гармонія є необхідним моментом для забезпечення духовно-психологічного комфорту.

Облік особливостей оптичних ілюзій, що виникають під впливом психофізичних явищ іррадіації, контрасту, зорової пам'яті тощо, дозволяє впливати на зорове сприйняття розмірів приміщення. Найбільш характерні прийоми досягнення певного ефекту за рахунок графіки (візерунка) (рис. 2.3). Розширити простір, опустити стелю, розсунути або наблизити стіни можливо силою кольору, світла, відзеркалення (рис. 2.4, 2.5).

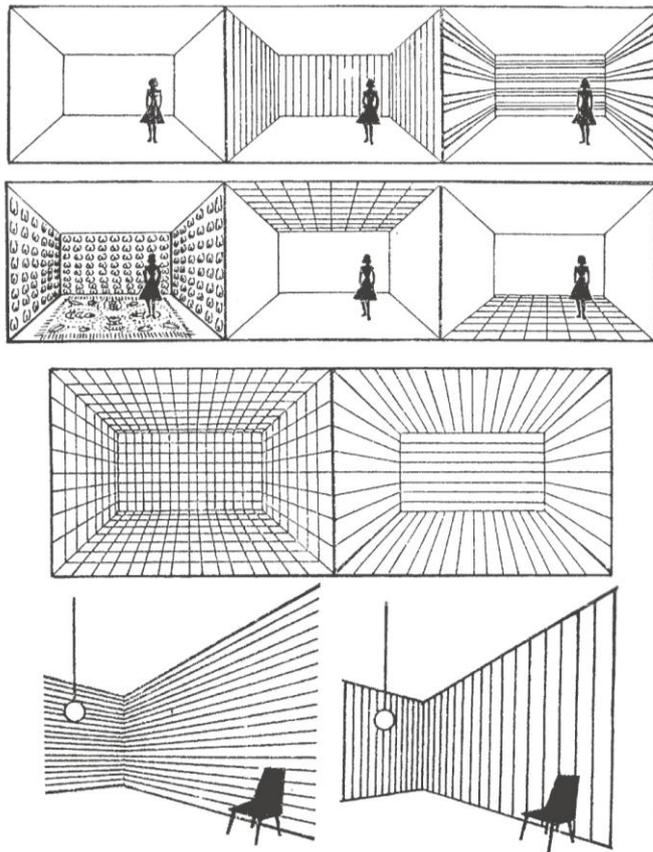

Рисунок 2.3. Характерні прийоми досягнення певного ефекту у сприйнятті за рахунок графіки (візерунка)

Питання для самоконтролю з теми 2

1. Назвати три загальні принципи композиційної організації інтер'єру.
2. Дати визначення композиції в інтер'єрі та композиційного аналізу.
3. Яке значення має масштаб при створенні художньої виразності інтер'єру?
4. Назвати три основні прийоми використання масштабу в інтер'єрі.
5. Схарактеризувати оптичні ілюзії в інтер'єрі на основі використання графічних прийомів, кольору, віддзеркалення і світла.
6. Розкрити поняття іррадіації в інтер'єрі.
7. Які фактори впливають на виразність внутрішнього простору?

Ілюзія розширення простору.
Відчуття нестійкості підлоги

Відчуття обмеження простору в ширину
і розкриття в глибину

Деформація простору,
неможливість сприйняття
достовірної форми

Відчуття розкриття простору в одну сторону,
порушення рівноваги, виявлення глибинності
простору

Рис. 2.4. Характерні прийоми досягнення визначеного ефекту
у сприйнятті за рахунок кольору

Рис. 2.5. Характерні прийоми досягнення певного ефекту
у сприйнятті за рахунок віддзеркалення і світла

Тема 3. СВІТЛО ТА КОЛІР В ІНТЕР'ЄРІ

План

1. Класифікація джерел світла. Техніка освітлення.
2. Функціональна специфіка освітлення.
3. Колір в інтер'єрі. Кольорові гармонії.

1. Класифікація джерел світла. Техніка освітлення

Світловий дизайн інтер'єра – це багаторівнева система з різних освітлювальних приладів, яка одночасно вирішує функціональні, естетичні, емоційні завдання згідно з призначенням того або іншого приміщення.

Основні види джерел світла

1. *Світлодіодні лампи і стрічки*. Переваги – економічні, мають довгий строк служби, безпечні, міцні, дають можливість отримувати різні спектральні характеристики, мають низьку температуру.

2. *Люмінесцентні лампи* – дають світло-блакитний відтінок. Переваги – економічні, мають високий ККД, надійні, мають різну форму – лінійні, кільцеві, дугоподібні, компактні. Недоліки – містять у колбі пари ртуті.

3. *Галогенні лампи* – дають майже білий колір. Переваги – висока світловіддача при менших енерговитратах, більший строк служби, компактність, безпечність у вологих приміщеннях. Недоліки – висока температура поверхні.

4. *Оптоволоконний кабель і оптоволоконна нитка*. Переваги – відсутність електропроводів, простота в управлінні та використанні, значний термін служби, висока економічність, управління кольоровими схемами з генератора, відсутність нагрівання, можливість застосування автоматики.

5. *Лампа розжарювання*. Переваги – низькі початкові затрати, висока якість відтворення світла, різноманітність конструкцій, зручність застосування. Недоліки – короткий строк служби, низький ККД, нагрівання поверхні.

Світильники можна розділити на дві категорії:

- 1) *побутові* – світильник для власного використання. Вирішальне значення має дизайн;
- 2) *промислові* – для отримання комерційної вигоди (бари, ресторани, торговельні заклади, офіси і т.п.). Світильники мають досить лаконічне зовнішнє оформлення, головна увага приділяється профілю світла, що випромінюється.

Класифікація освітлюваних приладів:

- 1) за функціональним призначенням: декоративні, утилітарні, декоративно-утилітарні;
- 2) за конструктивним рішенням: лінійні, точкові, прожектори, світлодіодні, оптико-волоконні, спеціальні, багатоконпонентні;
- 3) за координатами розташування: zenітні (стельові), настінні, такі, що стоять на підлозі, просторові;
- 4) за мобільністю: стаціонарні, мобільні, універсальні;
- 5) за світлорозподілом: прямого світла, концентрованого світла, лінійно-сферичного світла, відбитого світла, розсіяного світла;
- 6) за геометрією світлового потоку: вузьконаправленої дії, широкої кутової дії, сферичної дії;
- 7) за типом монтажу: підвісні, вбудовані, плаваючі, накладні, підводні, інтегровані.

Техніка освітлення

Сьогодні світло – неймовірно ефектний і ефективний інструмент проектувальника. Арсенал сучасної світлотехніки забезпечує всі функціональні можливості світла в інтер'єрі та дизайні. Для світла в інтер'єрі мають значення керованість і розроблення сценаріїв світлових сцен. Актуальною є інтеграція системи освітлення в загальну систему програмного керування «інтелектуальним» будинком. Світловий дизайн поєднує в межах однієї квартири або будинку до півтора сотні джерел світла, що включаються в роботу із запрограмованих сценаріїв, наприклад: «урочистий прийом», «відпочинок», «охоронне світло» і т.ін.

Можна виділити п'ять складних взаємодіючих «світлоносних» структур, які накладаються одна на одну і складають, зрештою, сучасну систему освітлення інтер'єру. Отже, на сьогодні **техніка освітлення** нараховує п'ять видів:

- 1) «площинне освітлення» – освітлює, як правило, з одного джерела світла всю площу приміщення в цілому;
- 2) «мікрофункціональне освітлення» – освітлювальні прилади, зазвичай точкові джерела світла, розташовуються в мікрофункціональних зонах. Світильники проектуються і розраховуються винятково на освітлення конкретної мікрозони й виконують більше утилітарну функцію;
- 3) «експозиційне освітлення» – освітлює окремі експозиційні точки інтер'єру (речі, картини, знаково-символічні елементи, ніші, вази, фіто-дизайнерські композиції тощо);
- 4) «сценічне освітлення» – слайд-зображення, що експонується на стіни, екрани, стелі;
- 5) «специфічні ефекти освітлення» – освітлювальні прилади зі специфічним спектром світла, світлофільтрами, кольоровими лампами, «світло, що біжить», «зоряне небо» і т.д., вони забезпечують світлокольорові ефекти з метою створення конкретного настрою. До цієї

ж структури можна віднести й «спеціальні технічні» освітлювальні прилади – евакуаційні світильники, лампи ультрафіолетового випромінення і т.д.

2. Функціональна специфіка освітлення

2.1. Офісне освітлення

Правильне освітлення стимулює роботу головного мозку і сприяє зниженню втомлюваності. Неправильний підхід до проектування світла в офісних приміщеннях веде до зниження продуктивності праці на 30%.

Необхідно запобігати створенню різкого контрасту між яскравим вікном і темним простінком, між світлим монітором комп'ютера та затіненою стіною. Шкідливим є яскраво направлене зверху світло, коли виникає тінь від руки на робочу поверхню, і відблиски на моніторі.

Світло не повинне бути однаково яскравим протягом дня, а, як природне денне, змінюватися від менш яскравого до більш яскравого і назад, що відповідає людському біоритму. Сучасні системи керування світлом дозволяють вирівнювати надлишок і недолік світла за допомогою датчиків, що контролюють рівень освітлення на робочих місцях.

2.2. Освітлення обідніх залів закладів громадського харчування

У барах і ресторанах виділяють два види освітлення:

1) *загальне* – як другорядне. Має підпорядкований, допоміжний характер;

2) *місцеве* – як основне. Як правило, створюється прямими джерелами світла для того, щоб підкреслити функціональні зони.

Основні вимоги до освітлення: поліпшення загального сприйняття залу; підкреслення деяких деталей оздоблення; підкреслення зручного розташування столиків і апетитності приготовлених страв.

2.3. Освітлення спортивних комплексів

При проектуванні освітлювального устаткування для багатофункціональних спортивних комплексів необхідно забезпечити: жорсткий контроль освітлюваності, рівномірність горизонтального освітлення, достатній рівень вертикального освітлення.

На вибір системи освітлення інтер'єрів спортивних об'єктів різного призначення впливають такі ключові фактори, наприклад:

– **на криті спортивні центри:**

1) значний рівень і рівномірність освітлення для великих залів;
2) пріоритетним є використання енергоефективних джерел світла з можливістю системного управління та низькими затратами на експлуатацію;

3) влаштування допоміжного освітлення для проведення спеціальних заходів;

4) використання приборів, які захищені від механічних впливів;

– **на плавальні басейни:**

1) головне завдання – забезпечення безпеки – добра видимість плавців на воді й під водою;

2) візуальний комфорт і створення сприятливої світлової атмосфери;

3) використання високоякісної оптики для обмеження сліпучого ефекту при відбитті світла від води й інших поверхонь;

4) надійність, енергоефективність та економічне обслуговування;

– **на фітнес-центри:**

1) створення атмосфери турботи і доброзичливості;

2) значення має дизайн світильників;

3) важливі технічні характеристики – надійність та зручність обслуговування;

4) допоміжне декоративне освітлення.

3. Колір в інтер'єрі. Кольорові гармонії

Архітектурна поліхромія сприймається в інтер'єрі інакше, ніж у зовнішньому середовищі, тому що замкнений простір – специфічне світлове середовище, що значно слабше освітлене сонячним світлом. Тому колір тут, будучи затемненим, сам змінюється і помітно знижує освітлення приміщення.

Інтер'єр відрізняється від екстер'єру різноманітним предметним середовищем, великою кількістю оздоблювальних природних та штучних матеріалів. «Дисциплінувати» таке різноманіття не завжди просто, це потребує зусиль і спеціальних знань. В інтер'єрі колір розглядається на близькій відстані, іноді впритул, довгий час знаходиться у полі зору людини і, як наслідок цього, будучи сильно насиченим, швидко втомлює й ніби втрачає свою насиченість.

Колір у приміщенні може сприяти або перешкоджати функціональним процесам. Його вибір багатосторонньо обумовлений, а характер психофізіологічного впливу й емоційного сприйняття в інтер'єрі зовсім інший, ніж у зовнішньому середовищі.

Завжди треба пам'ятати, що перенасичення кольором, як і колористичний голод, в інтер'єрі особливо відчутні.

Слід сказати, що емоційна реакція на кольори залежить від особистого досвіду людини та її культурних асоціацій. Крім того, на вибір кольорових асоціацій впливають тенденції моди. Кольорова палітра тісно пов'язана з конкретним часом і місцем її застосування.

Кольори подібні нотам у музиці, а кольорові схеми можна уявити у вигляді акордів. Це групи кольорів, підібрані відповідно до їх відтінків,

яскравості й насиченості. Представлені кольорові гармонії ґрунтуються на співвідношенні відтінків (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Кольорові гармонії

Кольорові гармонії

1. *Монохромна гармонія (або одноколірна)* – використовуються кольори, розташовані тільки в одному секторі.

2. *Аналогова гармонія.* Основою аналогової гармонії можуть стати будь-які три кольори, що йдуть один за одним на колірному колі з 12-ти частин. Як правило, один з відтінків домінує.

3. *Комплементарна гармонія.* Комплементарна гармонія – будь-які два кольори, розташовані на протилежних сторонах колірного кола. Комплементарні поєднання забезпечують максимальну контрастність і стабільність дизайну.

4. *Подвійна комплементарна гармонія* є комбінацією двох пар комплементарних кольорів. Оскільки кольори, котрі застосовуються у такому сполученні, підвищують явну інтенсивність кожного з них, то деякі пари можуть бути неприємні оку. При застосуванні чотирьох кольорів потрібно запобігати використанню кольорових плям однакової площі.

5. *Аналогова гармонія в поєднанні з комплементарною* – гармонія заснована на будь-якому аналоговому поєднанні плюс колір, який є комплементарним середньому кольору обраної аналогової схеми.

6. *Тріадна гармонія.* Кольори подібного поєднання лежать на вершинах рівнобедреного трикутника, розміщеного всередині колірного кола.

Різновидом кольорових гармоній є сполучення – чорний і білий + будь-який інший колір. Будь-який колір у поєднанні з чорним, білим та (або) сірим.

Багатобарвними називають інтер'єри, в оформленні яких використано чотири і більше кольорів. Необхідно намагатися включати в палітру аналогічні за насиченістю й чистотою відтінки.

Існують дві основні категорії кольорових схем. Одна ґрунтується на подібності, інша – на контрасті. Схеми, засновані на контрасті (динамічна гармонія), використовують відтінки, розміщені з протилежних сторін кольорового кола. Схеми, що ґрунтуються на подібності (м'яка гармонія), можуть складатися з одного або з декількох близьких кольорів. Вони забезпечують гармонію і єдність. Різноманітність вноситься шляхом зміни яскравості та насиченості з включенням невеликої кількості інших кольорів як акценту чи використання форми і текстури.

Створення **динамічної гармонії** (рис. 3.2):

1) перш ніж визначити остаточне колірне рішення композиції, необхідно проаналізувати його напівтоновий варіант. Це дозволить визначити співвідношення темних і світлих площ композиції та вирішити, де необхідна контрастність, а де вона буде відволікати глядача;

2) досягти динамізму можна за рахунок використання насичених кольорів. Для фону можна вибрати неяскаві кольори приглушених відтінків, а для об'єктів переднього плану підійдуть насичені кольори з високими показниками яскравості;

3) не слід зловживати кольором. Практично в будь-якому випадку більш вигідним буде поєднання мінімальної кількості кольорів.

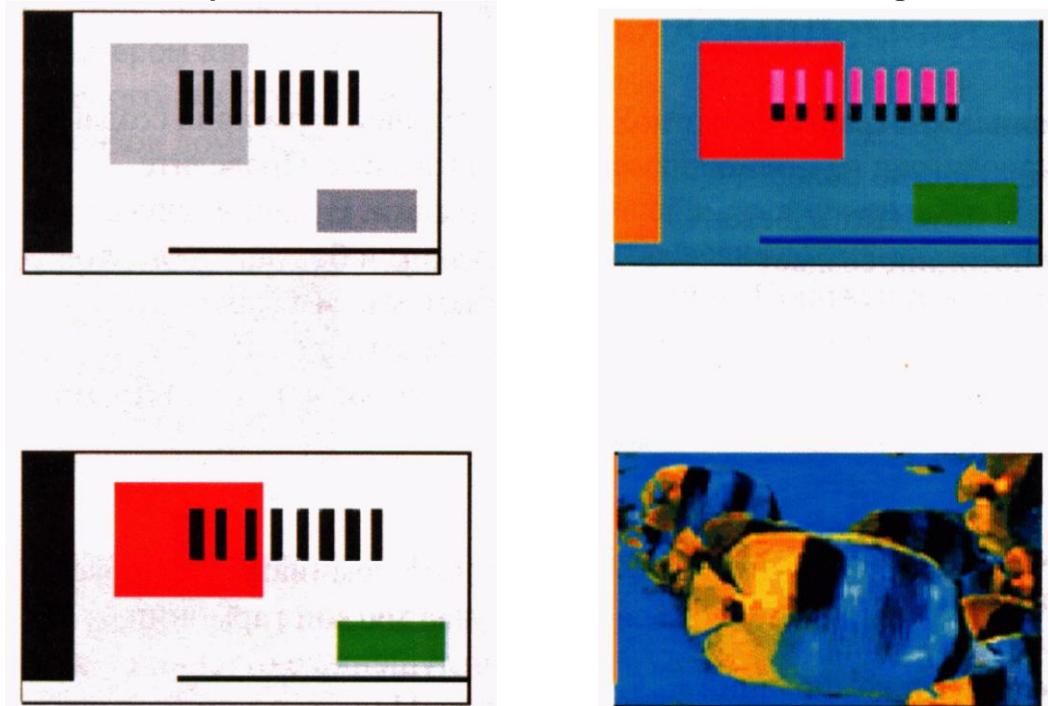

Рис. 3.2. Створення динамічної гармонії

Створення м'якої гармонії (рис. 3.3):

1) провести коригування кольорів за яскравістю – характеристики яскравості фону і великих об'єктів переднього плану повинні бути максимально наближеними один до одного, а градації – м'якими і непомітними;

2) визначити за допомогою кольору домінантні зони вашої композиції. У разі м'якої гармонії слід використовувати приглушені відтінки;

3) створити акценти за допомогою контрасту за яскравістю. Невелика кількість більш темного або світлого кольору дозволить уникнути монотонності композиції, викличе візуальний інтерес;

4) створити акценти за допомогою невеликих ділянок насиченого кольору. Колір цього акценту повинен бути більш насиченою версією використаного раніше в композиції приглушеного кольору. Подібний контраст поживить інтер'єр.

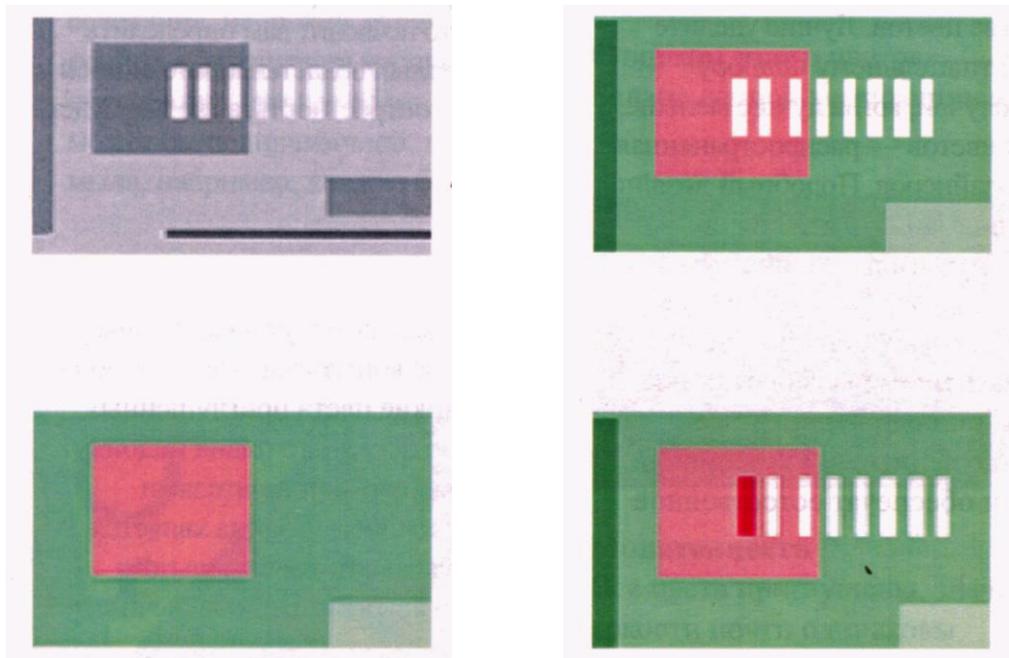

Рис. 3.3. Створення м'якої гармонії

Існує сім типів **колірних контрастів** (рис. 3.4):

- контраст за кольором побудований на різниці між кольорами;
- контраст світлого і темного;
- контраст холодного й теплого;
- контраст додаткових кольорів;
- симультанний контраст – це створення ілюзії додаткового кольору на сусідньому відтінку. Найбільше це проявляється у поєднанні чорного або сірого з іншими кольорами;

- контраст за насиченістю;
- контраст за площею колірних плям.

Рис. 3.4. Сім типів кольорових контрастів

Розробляючи колористичну схему інтер'єру, потрібно правильно підібрати і розподілити кольори за хроматикою (відтінками) та тональністю (яскравістю). Схема повинна не тільки відповідати призначенню приміщення, але й урахувувати характер архітектури.

Потрібно прийняти рішення по основних площинах приміщення, розподіливши кольори так, щоб вони могли змінити видимі розміри, форму і відстані. Визначити, які елементи розмістити на передньому плані, які – на середньому, а які відсунути на задній план. Можливо, якісь архітектурних та конструктивних деталей слід підкреслити, а деякі, навпаки, зробити непомітними.

Нейтральні кольорові схеми найбільш гнучкі. Для створення драматичного ефекту можна пофарбувати основні площини приміщення в більш яскраві кольори, використовуючи при цьому вторинні елементи меншої яскравості. Однак фарбувати великі площини у яскраві кольори слід з обережністю, особливо у невеликих приміщеннях. Такі кольори сприяють візуальному зменшенню відстані та можуть стати нав'язливими і драматичними.

Отже, вибір колористичних сполучень в інтер'єрі багатосторонньо обумовлений. У кожному конкретному випадку він орієнтується на вимоги функціонального процесу, санітарно-гігієнічні нормативи, загальну композиційну ідею, враховує структуру, форму і величину внутрішнього простору, особливості клімату й ландшафту зони будівництва, ступінь освітлення природним світлом, характер джерела штучного світла, розміри і матеріал огорожувальних поверхонь, колористичне оточення, мікроклімат приміщення та багато інших факторів, чия сукупність і створює психофізіологічну комфортність середовища.

Питання для самоконтролю з теми 3

1. Схарактеризувати основні сучасні джерела світла, які використовуються в дизайні інтер'єру. Назвати їх переваги і недоліки.
2. Дати характеристику особливостей освітлення інтер'єрів різних типів громадських будівель.
3. Навести класифікацію джерел світла.
4. Назвати основні види техніки освітлення інтер'єрів.
5. Визначити роль кольору в організації інтер'єру.
6. Які основні вимоги та особливості впливають на вибір кольору в інтер'єрі?
7. Назвати прийоми колористичного вирішення основних поверхонь в інтер'єрі.
8. Яка специфіка взаємодії кольору і поверхні?
9. Визначити взаємозв'язок кольору та світла.
10. Назвати кілька сучасних колористичних теорій.

Тема 4. Особливості рішення інтер'єрів різних типів громадських будівель

План

1. Інтер'єри закладів харчування.
2. Інтер'єри торговельних приміщень.
3. Інтер'єри офісних приміщень.
4. Інтер'єри залів для експозицій.

1. Інтер'єри закладів харчування

При формуванні архітектурного вигляду сучасних закладів харчування важливе місце відводиться їх інтер'єрам. Багаторічний досвід

свідчить про усталені напрями в цій галузі, про різне задоволення вимог функціонального, об'ємно-просторового рішення, їх архітектурно-художню виразність.

Фактори, що визначають комфортність підприємств харчування:

- 1) тип підприємства – ресторан, кафе, їдальня, спеціалізовані та ін.;
- 2) продукція, яка реалізується, – асортимент, смакові якості, оформлення;
- 3) видовищно-ігрові заходи – ігри, танці, шоу;
- 4) технічне оснащення – кінофікація, відео-, музичне супроводження;
- 5) освітлення – суміщене, місцеве, загальне;
- 6) естетика – обіднього залу, обладнання, сервірування, одяг персоналу;
- 7) мікроклімат – температура, вологість, вентиляція;
- 8) організація простору – габарити приміщення, функціонально-планувальне зонування, розміщення обладнання;
- 9) меблі й обладнання – масштабність, зручність, естетика;
- 10) елементи природи – природне оздоблення, водні джерела, озеленення;
- 11) культура обслуговування – рівень, час, форма обслуговування;
- 12) санітарна гігієна – приміщення, посуд, персонал;

Роль архітектора, що проектує ресторан, полягає в тому, щоб організувати простір найкращим для відвідувача способом і, подарувавши клієнту приємні враження, забезпечити рестораторові достатні обсяги продажів.

Основні типи закладів харчування

Ресторан – заклад ресторанного господарства з різноманітним асортиментом продукції власного виробництва і закупних товарів, високим рівнем обслуговування і комфорту в поєднанні з організуванням відпочинку та дозвілля споживачів. За часом обслуговування ресторани поділяють на: швидкого обслуговування і звичайні; за методами обслуговування – обслуговування офіціантами й самообслуговування. Ресторани часто віддають перевагу консервативному, але індивідуальному дизайну, пропонують спокійну, елегантну, але ексклюзивну обстановку (рис. 4.1).

Розрізняють **спеціалізовані ресторани**: рибний ресторан, ресторан національної кухні (етнічні, азіатські, східні та ін.) – виявляють свої особливості в кухні й у дизайні. При цьому, якщо традиційна етнічна кухня може бути змінена (пристосована до місцевих смаків), то характер ресторану обов'язково виражений у дизайні.

Кафе – заклад ресторанного господарства із широким асортиментом страв нескладного готування, кондитерських виробів і напоїв, у якому застосовують самообслуговування або обслуговування офіціантами.

Розрізняють спеціалізовані кафе: кафе-кондитерська, кафе-морозиво, кафе-молочне тощо. Кафе – недорогі заклади, різноманітні за своїми особливостями. Вони потребують виразного дизайну. Характерна риса розпланування кафе із самообслуговуванням – зручне розміщення стійки для підходу відвідувачів і персоналу (рис. 4.2).

Рис. 4.1. Інтер'єр ресторану Zmianatematu від хмЗ, м. Лодзь, Польща

Рис. 4.2 – Приклади вирішення інтер'єрів кафе

Кав'ярня – різновид кафе з різноманітним асортиментом кави.

Кафе-бар – різновид кафе, до складу якого входить бар, торговельна зала якого суміжна з торговельною залою кафе чи барна стійка розміщена в торговельній залі кафе.

Кафе-пекарня – різновид кафе, відмінною ознакою якого є виробництво і продаж хлібобулочних і борошняних кондитерських виробів на місці.

Кафетерій – заклад ресторанного господарства самообслуговування з асортиментом страв нескладного готування і напоїв, торговельна зала якого обладнана торговельно-технологічним устаткуванням, призначеним

для роздавання їжі. Кафетерії нерідко стають місцями дружніх зустрічей. Неформальність, вільний дух – найважливіша риса цих закладів, що знаходить відображення у дизайні. Кафетерії розраховані на швидкі «перекуси», часто мають стильний інтер'єр.

Бар – заклад ресторанного господарства, в якому алкогольні, безалкогольні, змішані напої та страви до них і закупні товари продають через барну стійку (рис. 4.3). Розрізняють спеціалізовані бари: винний, пивний, молочний, вітамінний, коктейль-бар тощо.

Рис.4.3. Інтер'єр вінтажного велосипедного бару, Румунія

Нічний клуб – різновид бару або ресторану, який працює переважно в нічні години, з організуванням різноманітних видовищ і розважально-танцювальних програм із музичним супроводом. Розрізняють нічні клуби з послугами дозвілля: кабаре, більярд, диско тощо (рис. 4.4). У цих закладах часто відбуваються зустрічі людей «одного кола». Інтер'єр вирізняється помітним тематичним дизайном.

Рис. 4.4. Інтер'єр нічного клубу, м. Мумбаї, Індія

Їдальня – заклад ресторанного господарства для обслуговування певного контингенту споживачів із різноманітним асортиментом продукції власного виробництва і закупних товарів, в якому страви можуть подавати

у вигляді скомплектованих раціонів харчування. Дизайн обідньої зали невибагливий і часто підлеглий концепції інтер'єрів сусідніх приміщень.

Фаст-фуди – підприємства швидкого харчування. Інтер'єр повинний бути зручним для перебування великої кількості людей широкого контингенту, стильний, сучасний і одночасно простий.

При створенні дизайну інтер'єру закладу ресторанного господарства доцільно робити це таким чином, щоб *ціновий сегмент ринку, на який претендує заклад, відбивався у його дизайні.*

При створенні концепції інтер'єру необхідно проаналізувати, хто буде ходити у цей заклад харчування і чому. Відповіді на такі питання впливають на дизайн закладу. Для того щоб моделювати поведінку відвідувачів у закладах харчування, необхідно враховувати їх культурний, освітній і фінансовий рівні, переваги й інтереси, стиль життя, а також етнічні фактори.

Акцент може робитися на:

- *вибір їжі* – важливий вигляд вітрин, що викликають апетит, можливість самому вибирати їжу. Підходить для кафетеріїв, буфетів, закусточних та ін.;
- *гарантію дотримання стандартів* – ідея передається через стандартний індивідуальний дизайн;
- *дружню атмосферу*, яка сприяє спілкуванню, – для її створення потрібні місця, які об'єднують клієнтів у групи;
- *атмосферу енергійності й натхнення* – в цьому випадку при розплануванні необхідна організація деяких центрів, що привертають загальну увагу;
- *комфорт*, можливість розслабитись – у людини ця потреба асоціюється з інтер'єром у неяскравих тонах, затишним декором, столиками у власному користуванні;
- *престиж, статус* – виражається в елегантному дизайні, просторому приміщенні, вишуканому оформленні столів;
- *одержання нового досвіду* – про таку можливість свідчить тематичний дизайн, яскраво виражені індивідуальні риси дизайну, незвичайне освітлення та ін.;
- *розваги під час відвідування* – краще, коли з першого погляду зрозуміло, які саме: наприклад, у залі влаштовано сцену.

Дизайн – тільки один з елементів у задумі рестораторів, що включає безліч технічних і ринкових аспектів, зобов'язаний відповідати статусу закладу, містити засоби впливу на відвідувача й залучення визначеного контингенту населення.

2. Інтер'єри торговельних приміщень

Види здійснення торговельного процесу:

- при безпосередньому контакті покупця і продавця (за прилавком, у залі, у касі);
- продаж за зразками – використовується при торгівлі громіздкими чи технічно складними предметами (меблі, холодильники та ін.);
- самообслуговування – вибір товару без участі продавця.

Зручність покупця визначається комплексом вимог до організації просторів торгівлі:

- показ для продажу максимального асортименту товарів;
- створення зручностей для огляду, добору товару і його реклами;
- створення зручного проходу покупця (у тому числі з кошиком, візком) за заздалегідь спланованим маршрутом (урахування ергономічних вимог).

Для зручності огляду та вибору товари розміщуються на спеціальному обладнанні – полицях, прилавках. Вид обладнання визначається характером товару й умовами його візуального огляду. Як елемент інтер'єру обладнання повинне бути нейтральним і не відволікати уваги покупця від товарів, що демонструються на ньому (рис. 4.5, 4.6).

Рис. 4.5. Інтер'єр торгового залу магазину, Японія

Кольорове вирішення вибирається відповідно до кольору і характеру товару за принципом контрасту, доповнення чи нейтральності.

Особливі вимоги до залів самообслуговування відбиваються у:

- забезпеченні замкненого циклу руху (повернення до місця входу, розрахунково-касового вузла і збереження сумок);
- забезпеченні візуального контролю (прямолінійні ряди обладнання та проходів).

Рис. 4.6. Інтер'єр торгового залу книжкового магазину,
м. Братислава, Словачія

В інтер'єрах продовольчих магазинів застосування оздоблювальних матеріалів визначається санітарно-гігієнічними вимогами. Так, оздоблення стіни повинно бути вологостійким на висоту не менше 2 м.

В універсальних магазинах з великими торговими залами штучне освітлення, акустика, вентиляція, кондиціонування, опалення, системи інженерного забезпечення і комунікації приводять, як правило, до необхідності влаштування підвісних стель. Стелі можуть мати найрізноманітнішу конструкцію – від гладких до об'ємно-структурних.

У торгових залах важлива якість освітлення для правильного сприйняття товарів за рахунок створення оптимальних співвідношень яскравості й обмеження прямого блиску світильників. Важливий вибір правильного напрямку світлового потоку, особливо на товари, розміщені на вертикальних площинах.

При проектуванні магазинів самообслуговування слід розглядати візок для покупок як продовження людського тіла і приймати ширину проходів згідно із сукупними розмірами.

Висота полиць повинна бути такою, щоб товари знаходились у межах досяжності для невисокого покупця і були виставлені на рівні очей для більшості покупців.

Залежно від розміру й економічних показників торгового залу ширина проходів має бути запланована з урахуванням:

- зони діяльності, що безпосередньо прилягає до стелажів;
- зони для покупців, які стоять або присіли, вибирають товари, завантажують візок.

У зоні руху повинні мати можливість розійтися два покупці з візками. Між касами варто залишати проходи, розраховані на ширину крісел покупців-інвалідів.

3. Інтер'єри офісних приміщень

Дизайн інтер'єру й розпланування офісу – невід'ємні компоненти корпоративної культури. Сьогодні офіс стає важливим засобом спілкування із клієнтами й вираження ідей компанії.

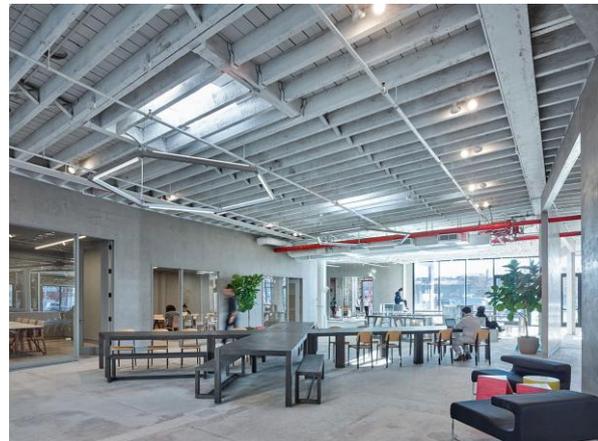
Будь-який офіс призначений для двох типів діяльності:

- індивідуальної, що потребує тиші й концентрації;
- колективної, що потребує спілкування й обміну інформацією (рис. 4.7).

Необхідно дотримуватися міжнародних правил ергономіки і державних санітарних правил в офісі. Оскільки тут робітник проводять 8 – 10 годин на день, комфортність робочого місця, його ергономіка стають основними умовами охорони праці.

Офіс компанії Google, м. Нью-Йорк

Офісний простір п'ARCHITECTS в Брукліні, м. Нью-Йорк

Рис. 4.7. Інтер'єр зони спілкування й обміну інформацією в офісі

Комфортність залежить від багатьох факторів – продуманого рішення робочого місця працівника, зручності меблів, розпланування і колористичного рішення інтер'єру, температури і якості повітря у приміщенні.

Виділяють три види розпланування офісу:

- закритий (кабінетний) офіс;
- відкритий (загальний) простір;
- комбінований офіс.

При вирішенні інтер'єру сучасного офісу бажано показати основний напрям діяльності компанії, її ідеологію й займане положення на ринку. Також варто враховувати те, що інтер'єри офісу – відмінна можливість підкреслити успішність компанії.

Зона **рецепції** – це «обличчя» компанії. Тому меблі для стійки повинні бути не тільки функціональними, але й відповідати іміджу фірми (рис. 4.8). Усю відведену для них площу логічно розділити на дві частини – зону очікування і власне стійку рецепції. У набір м'яких меблів для відвідувачів входять дивани, крісла або стільці з високими спинками, журнальні столики, різного роду стенди та стелажі для сувенірних і рекламно-інформаційних матеріалів.

Рецепція офісу компанії Google,
м. Нью-Йорк

Рецепція офісу креативного агентства Viola
Communications, бюро M+N Architects,
Арабські Емірати

Рис. 4.8. Приклади вирішення рецепції в офісі

Стандартне **робоче місце** співробітника складається з чотирьох основних елементів – столу, системи зберігання, крісла й офісних перегородок (рис.4.9). За їх допомогою залежно від сфери діяльності компанії робоче місце може бути ізольованим від зайвих звуків або від візуальних подразників. Значна увага приділяється ергономіці робочого місця і, зокрема, офісному кріслу, у якому працівник проводить у положенні «сидячи» вагомий проміжок часу (рис. 4.10).

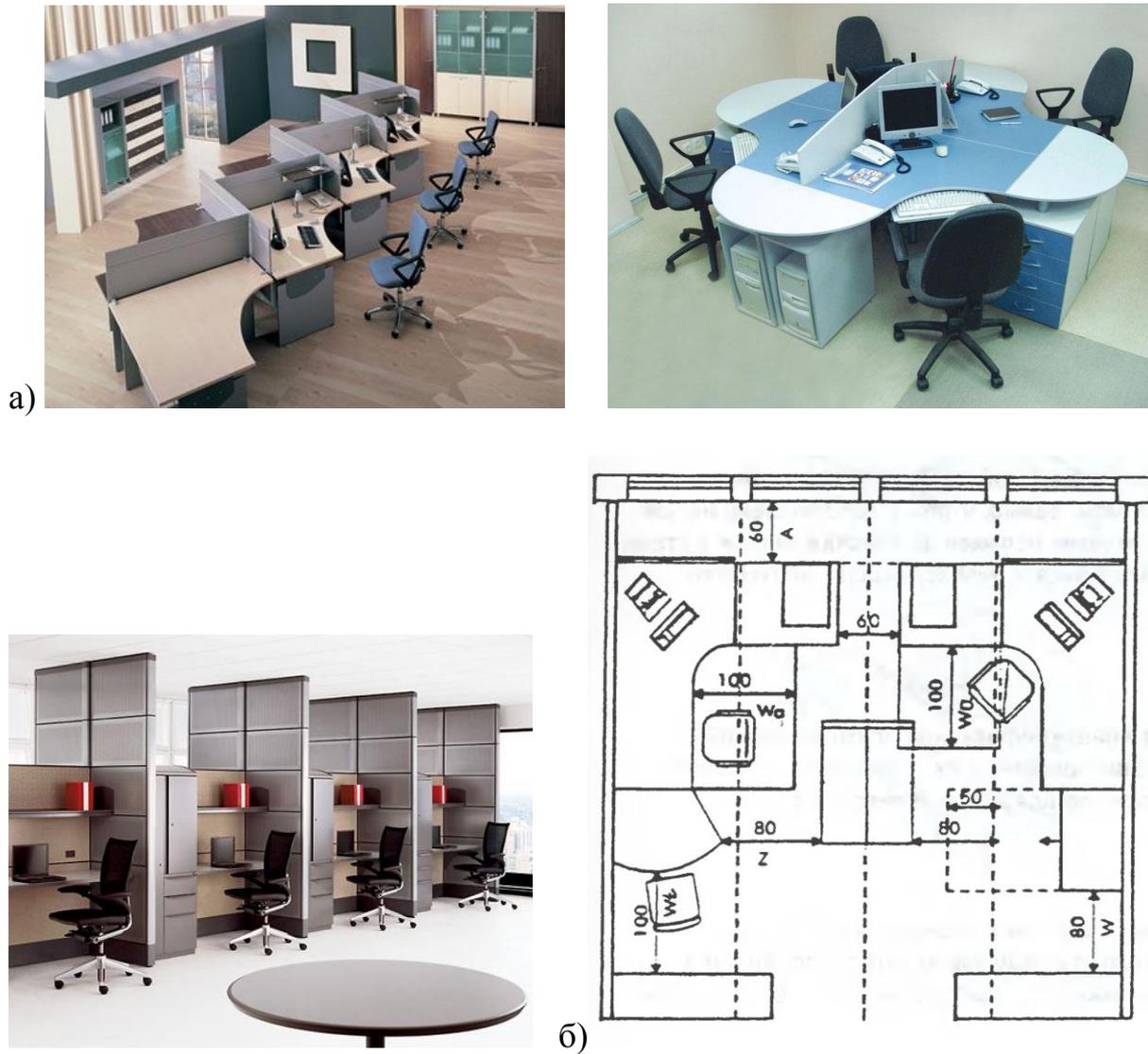

Рис. 4.9. Стандартне робоче місце в офісі: а) компоновальні схеми блокування робочих місць та ергономічні вимоги; б) ергономічні вимоги до робочого місця в офісі – рекомендації щодо обладнання сучасного робочого місця, розроблені компанією BENE: W_a – робоче місце 100 см не може перетинатись з проходами; W – 80 см; якщо цей простір не використовується як прохідний, сюди можуть відкриватись підвісні двері; Z – вхідна частина – 80 см; мінімум – 60 см; W_t – місце для відвідувачів – 100 см; A – доступ до технічних систем – 60 см, мінімум – 50 см.

Рис. 4.10. Основні характеристики «активного» комфорту крісел [5]

Головні правила організації робочого місця в офісі базуються на даних про середню зону охопту рук людини (рис. 4.11):

- відстань між поверхнею сидіння і стільницею повинна бути не менше 27 – 28 см;
- середня зона охопту рук людини – 35 – 40 см;
- монітор рекомендується ставити на відстані витягнутої руки, клавіатуру – на відстані 10 – 15 см від краю стола.

На сьогодні існують різні сучасні варіанти організації робочого місця в офісі (рис. 4.12).

Для розпланувань по типу «open space» і сучасної організації робочого процесу застосовують

також мобільні столи, що складаються з окремих робочих станцій. За допомогою сполучних елементів вони легко перетворюються в одну велику переговорну модель. Приклади вирішення робочих зон наведено на рис. 4.13.

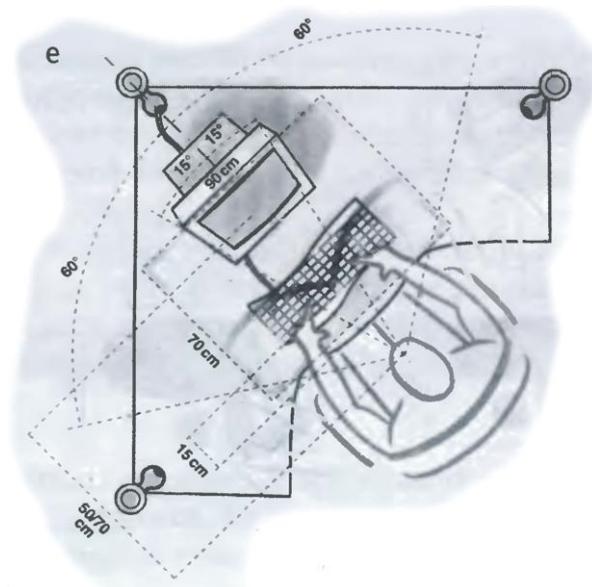

Рис. 4.11. Основні ергономічні вимоги до організації робочого місця в офісі

Рис. 4.12. Моделі офісних столів-трансформерів:
а) робоче положення «сидячи» або «стоячи»; б) робоче положення «сидячи» чи «лежачи» під різними кутами нахилу

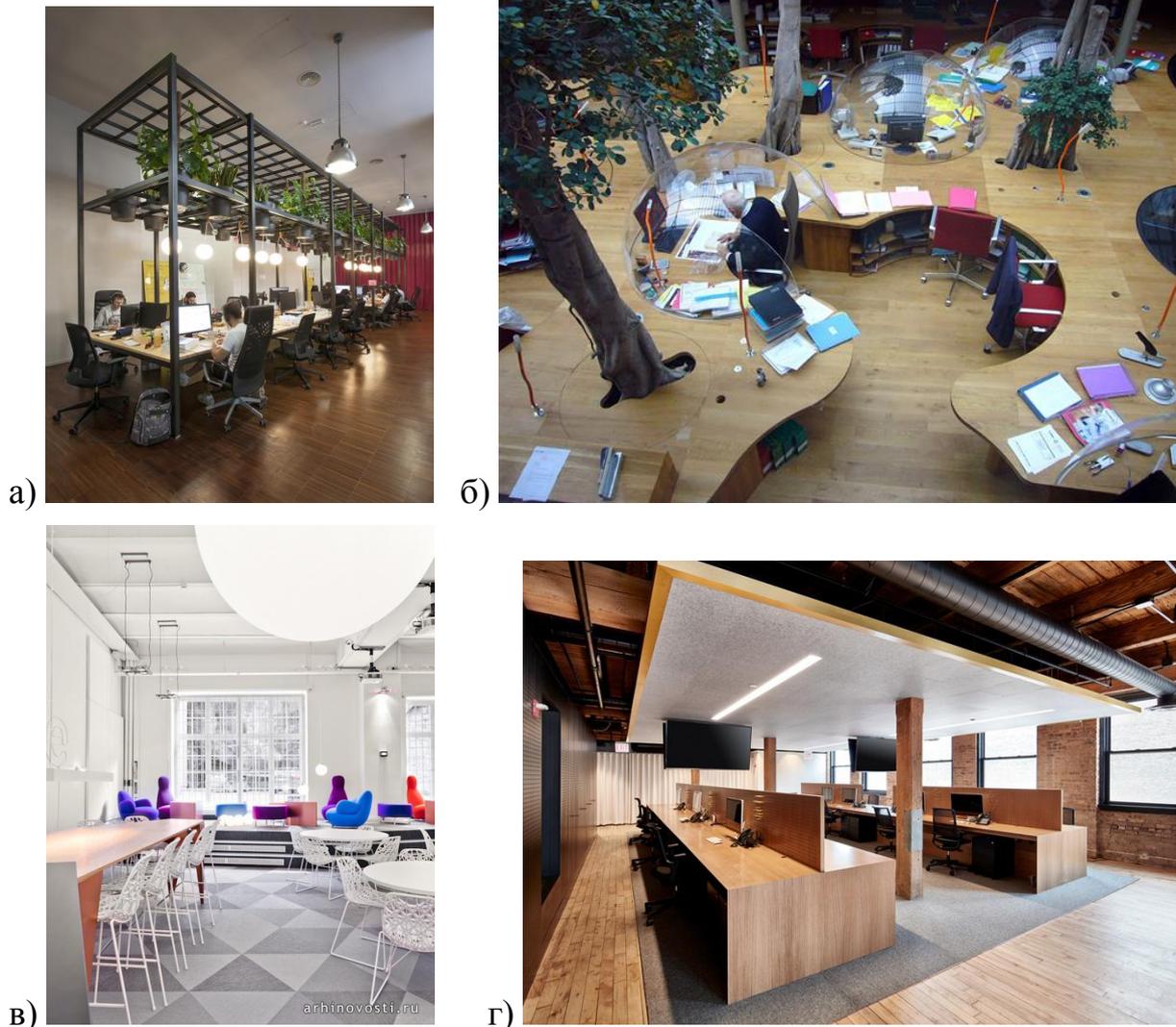

Рис. 4.13. Приклади вирішення робочих зон офісу:

а) офіс Lagranja Design Studio, м. Барселона, Іспанія; б) офіс компанії PONS і HUOTЗ, арх. Christian Pottgiesser; в) офіс фірми «Skype», арх. бюро PS Arkitektur, м. Стокгольм, Швеція; г) офіс, м. Чикаго, США

Кімната переговорів. Роль особистого спілкування із клієнтами постійно зростає, тому облаштуваності переговорних зон варто приділити належну увагу (рис. 4.14). Тут важливі рівне освітлення, спокійний дизайн, колір і зручність меблів.

Доповненням до робочої зони або кімнати переговорів є так званий кофіс, призначений для спілкування із клієнтом або між співробітниками. Кофіс – синтез кафе й офісу, розміщується поруч із робочою зоною, фактично продовжуючи її (рис. 4.15).

При вирішенні **конференц-залу** враховують напрямок лінії зору з усіх боків стола. У цілому, габарити меблів для конференц-залу майже нічим не відрізняються від розмірів об'єднаних столів. По периметру стола повинно залишатися місце для руху людей (рис. 4.16).

Рис. 4.14. Приклади вирішення інтер'єрів кімнат переговорів

Рис. 4.15. Приклади вирішення інтер'єрів офісів

а)

б)

Рис. 4.16. Приклади вирішення інтер'єрів конференц-залів:
а) офіс компанії Dropbox, м. Сан-Франциско; б) офіс компаній PONS і HUOT5, арх. Christian Pottgiesser

4. Інтер'єри залів для експозицій

Визначальними технологічними умовами для експозицій є забезпечення комфортного огляду експонатів і зручність руху відвідувача.

За формою представлення експозиція може бути площинною, об'ємною або панорамною.

Площинна експозиція розрахована на одnobічний фронтальний огляд з обмеженої кількості видових точок і може розташовуватися горизонтально, вертикально й під нахилом. Вертикальні площини використовують як найбільш зручні для картин, вітрин, діорам, розміщення рельєфів, діаграм, стендів інформації.

Об'ємні експозиції розглядаються під час руху глядача навколо об'єкта.

Панорамна експозиція дозволяє сприймати об'єкт, що оточує глядача в просторі.

Експозиції **можуть бути**:

- закритими (засклені вітрини, бар'єри, що огорожують);
- відкритими для безпосереднього контакту.

Для нормального огляду експонатів важливий ряд умов. Так, зручний огляд експоната відбувається при дотриманні:

- оптимальних вертикальних кутів 27° ;
- оптимальних горизонтальних кутів $50...55^\circ$.

Відвідувач, віддаляючись або наближаючись до експоната, регулює тим самим якість огляду від цілої форми до деталей. Дальня межа позиції звичайно визначається величиною експоната (картина, скульптура) і бажанням побачити його цілком. У практиці користуються правилом «подвійної висоти» об'єкта, що встановлює відстань від об'єкта до точки, з якої можливий його повний огляд.

Рекомендації з положення вертикального експозиційного поясу мають орієнтовні фіксовані оцінки. Так, низ експозиційного поясу може знаходитися на висоті $0,7...0,95$ м від підлоги; верх – на висоті від $2,5$ до $3,6$ м (іноді до $5,6$ м); оптимальна ширина експозиційного пояса коливається від $1,6$ до $2,7$ м.

Відповідно до правила «подвійної висоти» рекомендується ширина простору огляду (зона глядачів), (рис. 4.17):

- при одnobічному розміщенні експозиції – $3 - 5$ м;
- при двосторонньому – 9 м;
- при трирядному у випадку розміщення в центрі об'ємної композиції – 18 м.

При організації груп експонатів практика виробила ряд прийомів. Один з них – *прийом виділення «вузлових» значимих об'єктів* (експонатів) – здійснюється ізоляцією експоната в окремому приміщенні чи зоні, тобто виділенню експоната сприяє фон, власне виставкове обладнання, система

направленого світла і прийом угруповання експонатів на площині або в об'ємі (рис. 4.18). У цьому випадку важливо дотримуватися правила інтервалів, що створюють достатнє нейтральне поле для кожного експоната (рис. 4.19).

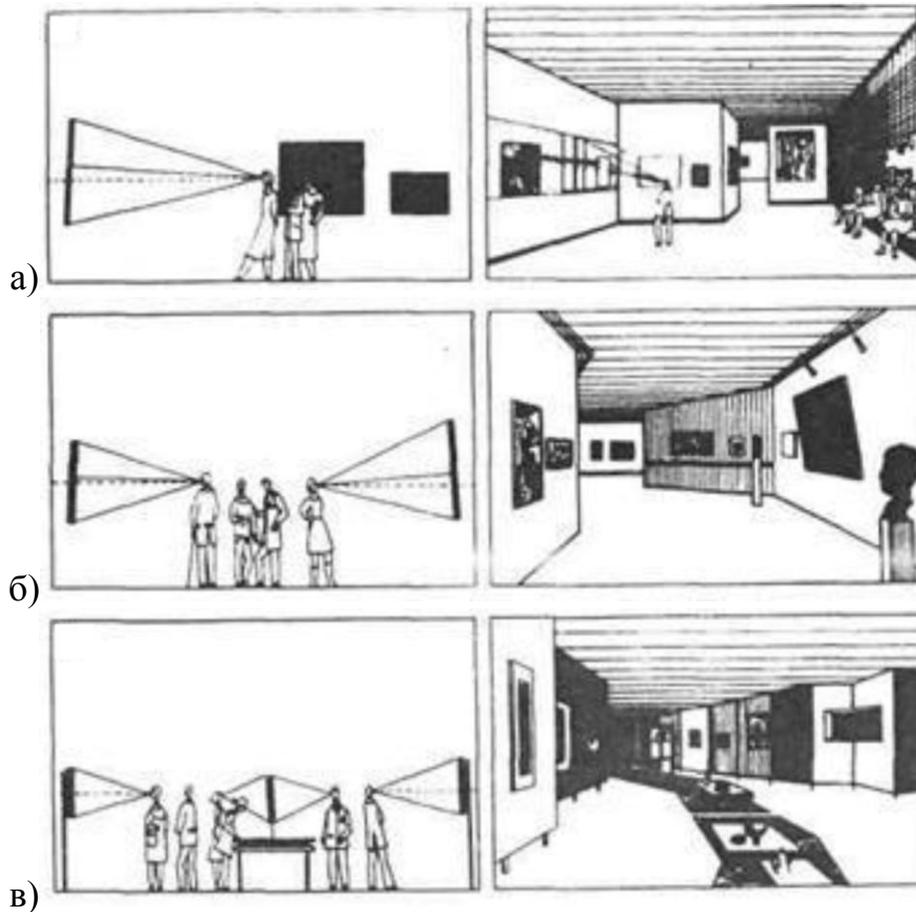

Рис. 4.17. Схеми розміщення експонатів:
а) одностороннє; б) двостороннє; в) трирядне

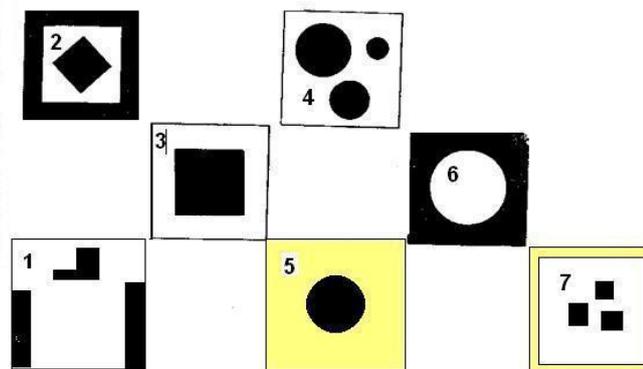

Рис. 4.18. Прийоми виділення вузлових експонатів:

1) ізоляція експоната в окремому приміщенні або зоні; 2) виділення експоната розміщенням; 3) створення вільного простору навколо експоната; 4) контрастне вирішення (за кольором, розміром, оформленням); 5) фонове фарбування; 6) застосування спеціального освітлення; 7) групування експонатів на площині чи в об'ємі

Рис. 4.19. Приклади вирішення інтер'єрів виставкових залів із вузовими експонатами

Графік руху відвідувачів будується відповідно до характеру експозиції й умов її сприйняття. Рух може бути вільним чи примусовим, останнє характерно для виставок з великою кількістю відвідувачів. При побудові експозиції та її маршруту для огляду передбачається рух зліва направо, що більш зручно для прочитання текстів. Інше обов'язкове правило – виключення перетинання зустрічних потоків відвідувачів.

Освітлення. Сприйняття панорамно-діорамного живопису визначається умовами його освітлення і видимості (рис. 4.20).

Необхідним є освітлення, при якому можна не тільки розрізнити деталі на картині й предметному плані, але і сприймати їх колірну гаму. Потрібно уникати відблисків, тіней і сліпучого світла. Ці вимоги найкраще задовольняє розсіяне освітлення.

Природне світло, поєднане зі штучним, або тільки штучне, відбиваючись від поверхні рефлектора, розсіюється по картині та предметному плану. Парасолька, поєднана з рефлектором, затемнює оглядовий майданчик і створює контраст освітленості для ілюзії реального простору.

При порівняно невеликій освітленості мальовнича картина з предметним планом уявляється залитою світлом, як у природі.

Колірна температура світла, що падає на полотно, рекомендується 3500 – 4000 К при спектральному складі, близькому до природного, що досягається застосуванням змішаної системи освітлення люмінесцентними лампами і лампами розжарювання.

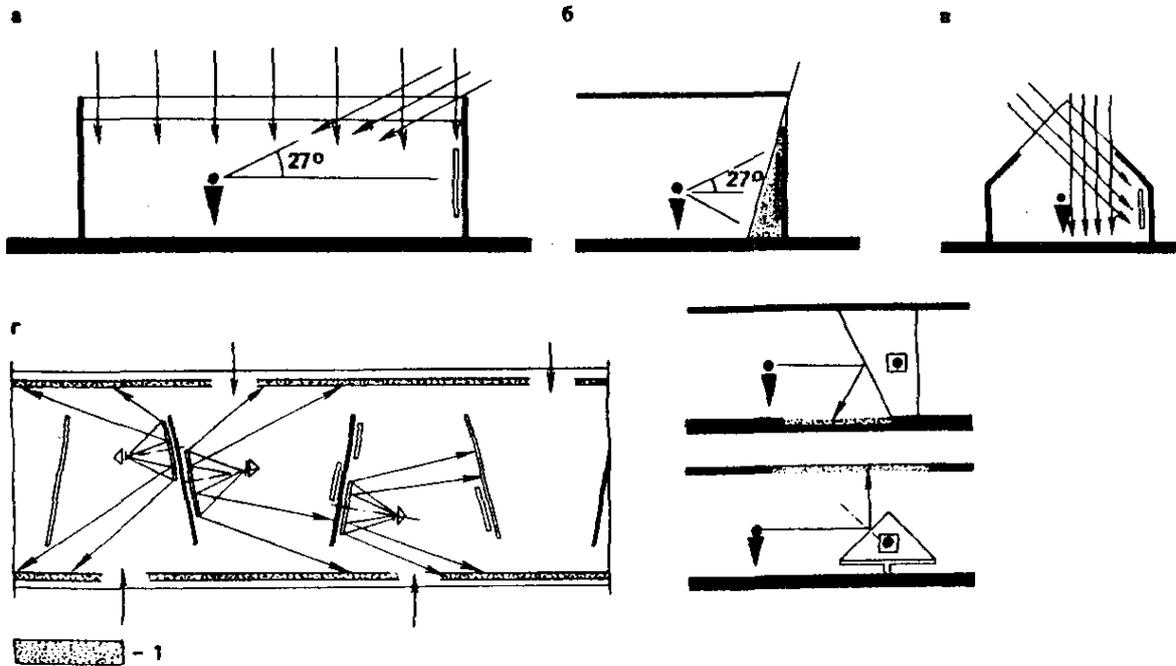

Рис. 4.20. Освітлення експозиції:

а – дискомфортність верхнього освітлення при занадто низькому розміщенні стелі; б – дискомфортність при верхньому бічному освітленні; в – дискомфортність верхнього освітлення при відсутності регульованої системи відображення; г – використання світлопоглинаючих поверхонь стін, стендів, підлоги і стелі з метою уникнення небажаного відображення; 1 – світлопоглинаючі поверхні

Питання для самоконтролю з теми 4

1. Назвати головні фактори, що визначають комфортність закладів громадського харчування.
2. На які особливості при організації інтер'єру закладів громадського харчування може робитись акцент?
3. Яка специфіка вирішення інтер'єру ресторанів високого класу?
4. Які особливі вимоги ставляться до закладів торгівлі із залами самообслуговування?
5. Визначити вплив санітарно-гігієнічних умов на вибір опоряджувальних матеріалів у залах самообслуговування.
6. Назвати основні схеми організації торговельного простору.
7. Які вимоги ставляться до організації приміщень для роздрібно торгівлі?

8. Схарактеризувати прийоми організації внутрішнього офісного простору.
9. За якими правилами виконується організація робочого місця в офісі?
10. Схарактеризувати особливості рішення внутрішнього простору експозиційних залів.

Тема 5. Поняття стилю в інтер'єрі. Формування інтер'єру в історичних та етнічних стилях

План

1. Поняття стилю в інтер'єрі.
2. Формування інтер'єру в історичних стилях – бароко, рококо, класицизм.
3. Формування інтер'єру в етнічних стилях – японський, китайський.

1. Поняття стилю в інтер'єрі

Визначення поняття «стиль» в архітектурному контексті має декілька трактовок.

Стиль архітектурний – 1) це відносно стійка система функціональних, просторових, естетичних характеристик архітектурної форми (будинку, споруди, комплексу), яка складається в історичному розвитку матеріальної і духовної культури суспільства, об'єднуючи архітектурне формоутворення з іншими творчими процесами різних сфер суспільного життя [4]; 2) це система засобів, прийомів функціональної та естетичної організації архітектурної форми, характерна для певного історичного періоду, конкретного регіону, окремого архітектора [4]; 3) сукупність ознак, рис, особливостей, властивих тій чи іншій конкретній архітектурній формі [4].

Стилізаторство – метод використання традицій в архітектурі історизму XIX століття, що базується на копіюванні форм історичних пам'яток.

Стилізація – відтворення в архітектурних формах (будинках, спорудах) характерних особливостей будь-якого раніше усталеного стилю. Стилізація – не розвиток стилю, а лише його імітація, наслідком якої є вторинний продукт, здебільшого обумовлений естетичною метою [5].

Стилі в інтер'єрі можна поділити на три основні групи:

1) історичний стиль – ренесанс, бароко, рококо, класицизм, арт-деко, модерн та ін.;

2) етнічний (національний) стиль – японський, англійський, скандинавський тощо;

3) сучасні стилі й стильові напрями – хай-тек, лофт, прованс, поп-арт та ін.

2. Формування інтер'єру в історичних стилях – бароко, рококо, класицизм

2.1. Інтер'єр у стилі бароко

Стиль бароко виникає в результаті подальшої еволюції стилю Відродження і розвивався в європейських країнах протягом XVII – першої половини XVIII ст.

У кожній із країн бароко здобуває свої особливі національні риси. Так, в архітектурі Італії барочна стильова характеристика поширювалася як на зовнішнє, так і на внутрішнє вирішення будинків. У Франції спостерігається значна розбіжність між фасадним і внутрішнім оздобленням будівель: у першому випадку переважала класицистична основа, у другому – барочна. В англійській архітектурі стиль виступає як своєрідний відтінок, акцент класицизму; тут можна говорити скоріше про «збарочений» класицизм, ніж про бароко як таке.

Основними ознаками бароко в інтер'єрі є підвищена монументальність, респектабельність, показовість, що якоюсь мірою були самодостатніми якостями і досягалися нерідко штучними засобами. Зодчі мали за мету створити враження монументальності, репрезентативності, мальовничості, викликати відчуття незвичайності й несподіванки при сприйнятті інтер'єру.

Бароко в інтер'єрі відзначається такими рисами:

- перевага складних криволінійних форм;
- активне застосування скульптурних і архітектурно-декоративних мотивів;
- нерівномірний розподіл архітектурних засобів;
- динамічність архітектурних мас і форм;
- ірраціональність.

При формуванні інтер'єру зодчі бароко віддавали перевагу декоративному початку архітектури. Особливий розвиток і різноманітність здобувають монументальна скульптура, монументальний живопис та різні види прикладного мистецтва. У живописі й скульптурі переважають багатопланові композиції з рисами надзвичайно вираженої динаміки, з ускладненими лініями, ритмами. При зображенні людини віддають перевагу стану напруги, екстазу, підвищеного драматизму. Синтез мистецтв у бароко носив інший, ніж раніше, в епоху Ренесансу, характер. У спорудах бароко живопис і скульптура «не вкладаються» у визначені рамки, вони виходять за їхні межі, не підкоряються архітектурі та прагнуть як би «перекричати» її. Спостерігалось не мирне співробітництво, а

суперечка, боротьба і протиставлення один одному окремих видів мистецтв.

До середини XVII століття стелі в інтер'єрах мали переважно площинну форму, пізніше їх витісняють так звані дзеркальні (дерев'яні) склепіння на розвинутих падугах, що покривалися штукатуркою з фресковим розписом і оздоблювалися скульптурою. Площини стін оформлялися елементами ордерів, в основному пілястрами, ліпленням; у їхню обробку включався живопис у пишних, багатих обрамленнях з картушами, гірляндами, волютами, орнаментикою.

Кольорова гама стилю бароко: біле із золотом, синє із золотом, зелений.

Тематика розписів – зображення ангелів, гілок дерев, фруктових плодів, тварин і птахів.

Урочистість приміщень підсилюється наявністю килимів, багатих люстр, позолоченої ліпнини.

Предметне наповнення

Підкреслена пишність палацових інтер'єрів підсилювалася предметним наповненням. Столи, крісла, бюро-кабінети, канделябри й інші предмети одержують складну і витончену обробку. Величезного значення набуває об'ємне різьблення.

Контури меблів мають округлі обриси, немає чітких прямих і ламаних ліній. Цей прийом характерний навіть для корпусних меблів. Великі дзеркала, що доходять до підлоги, мають особливе значення. Крісла і табурети мають складні й різноманітні вигнуті чи прямі ніжки. Столи набувають винятково різноманітної форми й оброблення. Іноді мають три чи одну ніжку, що нагадує вазу. У цей період на зміну скриням приходять нові види меблів – шафи, бюро-кабінети, що обробляються не тільки багатим різьбленням, але і вставками з кам'яної кольорової мозаїки та кольорового скла.

В оформленні меблів широко застосовуються ювелірно відточені деталі з позолоченої бронзи – статуетки, погруддя, сфінкси, медалі, різноманітну орнаментацию.

Ліжка вбиралися дуже пишно. Поступово ліжка набуло форму намету із значною кількістю завіс, драпірувань і прикрас.

Освітлення дозволяло додати приміщенню особливу романтичність. Для цього використовуються свічники й канделябри зі свічками. Люстри ввійшли в моду саме в епоху бароко. Жодне приміщення палацового типу не обходиться без кришталевої люстри.

У період бароко виняткового розвитку досягають **прикладні мистецтва**. Срібних і золотих справ майстри створюють численні віртуозно виконані вироби із застосуванням дорогоцінних металів – кубки, чаші, келихи, сільнички, прикрашені дорогоцінними каменями, рідкими

мінералами. Ці вироби, розставлені в залах палаццо, також активно сприяли створенню враження багатства і розкоші.

Приклади вирішення інтер'єрів у стилі бароко наведено на рис. 5.1.

Рис. 5.1. Приклади інтер'єрів у стилі бароко

2.2. Інтер'єр у стилі рококо

Рококо – остання фаза, природне завершення бароко. Народившись у Франції в I пол. XVIII століття, він був настільки скороминучим і ефемерним сплеском нових естетичних смаків, як і сам побут епохи Людовика XV (1720 – 1765 рр.). Поряд з назвою «рококо» (від фр. *gocoso* – «вигадливий») часто вживається слово «рокайль» (від фр. *rocaille* – «скельний»). Рококо – логічне продовження й одночасно антипод монументально важкого бароко. На відміну від бароко та інших попередніх стилів, рококо виникає як камерний інтер'єрний стиль аристократичних віталень і поширюється в дизайні, декоративно-прикладному мистецтві, а не в архітектурі. Саме під його впливом остаточно склалася уява про інтер'єр як цілісний художній ансамбль. Тут усі елементи: декор стін, підлоги, стелі, меблі, аксесуари, колорит – співіснують у гармонії.

Основні риси рококо – підвищена декоративність, камерність, комфортабельність і добірність, що якнайкраще відповідає духу епохи. Архітектура рококо легка, привітлива, грайлива.

Стіни оформляються фільонками і панно. Популярні паперові шпалери з Китаю.

На стелі міститься розпис з великою ліпною розетою в центрі. Контраст багатодекорованих стін і гладкої стелі з розетою – тонко розрахований естетичний ефект.

Архітектура того часу ніколи не підкреслювала маси стіни, навпаки, вона прагнула зняти відчуття масивності. В інтер'єрах не застосовуються

виступи. У результаті ці засоби створюють відчуття повітряної, витонченої, «картонної», майже нематеріальної архітектури.

Панно оброблялися дрібним орнаментом. В основі орнаменту лежать мотиви акантового листа, мушлі, морської хвилі, сточених морським прибоєм каменів, трельяжної сітки; усі ці мотиви дуже стилізовані. Іноді в орнамент уплітаються китайські мотиви.

Колірна гама – забілені, приглушені відтінки: перлово-сірий («гри де нерль»); блідо-блакитний («пер-ванш»); колір «крабового м'яса» («сомон»); блідо-охристий (беж); білий; золотий; срібний та ін.

Предметне наповнення. Головні ознаки рококо поширюються і на меблі. Жодна попередня епоха не знала такого різноманіття предметів. У меблях цінувалася комфортабельність і добірність, функціональність і зручність. Матеріал – горіх, бук, червоне та чорне дерево. Меблі прикрашаються бронзою, інтарсією і розписом. Крісла мають найрізноманітніші форми. Спинки округляються і вигинаються, нагадуючи скрипку. Близько двадцяти різновидів столів: письмові, туалетні, нічні, дзеркальні, для рукоділля, шахів, кави. Рококо – епоха дзеркал. Вони давали можливість використовувати ефект ілюзорного збільшення невеликих кімнат. Центральною прикрасою залу стає камін – невисокий, покритий мармуровою плитою, на яку ставиться годинник з позолоченої бронзи, канделябри, вироби з порцеляни. Однією зі стійких ознак меблів рококо є застосування східних, зокрема китайських мотивів.

Приклади вирішення інтер'єрів у стилі рококо наведено на рис. 5.2.

Рис. 5.2. Приклади інтер'єрів у стилі рококо

2.3. Інтер'єр у стилі класицизму

Інтер'єри французького класицизму і рококо, незважаючи на всю їхню контрастність, містили деякі загальні ознаки. В обох випадках оформлялися в основному невеликі приміщення. У внутрішніх обробках стіни розчленовувалися на орнаментально оброблені панно, велике значення відігравали дзеркала, масштаб орнаменту дрібний, колористична гама м'яка, забілена.

Однак інтер'єри класицизму (стиль Людовика XVI) містили і принципово нові риси – простота і ясність декоративної композиції.

Стіни прямокутних у плані приміщень відокремлюються від стелі карнизами чи антаблементами, площини стін чітко розмежовуються між собою. У великих приміщеннях стіни розчленовуються пілястрами та напівколонами. Стеля часто обробляється кесонами, застосовуються ліпні десюдепорти і фризи.

В орнаменті стилю Людовика XVI можна відзначити два різновиди:

1) *античні*: дрібний акант, маскарони, міфологічні образи й атрибути, факели, шлеми, мечі, щити, списи;

2) *пасторальні* мотиви (пов'язані з природою і сільським побутом): букети, гірлянди квітів, снопи, стрічки, музичні інструменти, тварини.

Композиція орнаменту стилю Людовика XVI симетрична, тло мало заповнене, прикраси розташовуються по краях, по кутах і в центрі, основна гама кольорів – білий, блакитний, рожевий, ясно-зелений, кремовий приглушених тонів.

Предметне наповнення. Форми меблів – крісел, комодів, секретерів, столів та інших предметів набувають більш чіткого, конструктивного характеру. Виявляється структура речі, кожен елемент меблів має свої ясно визначені межі. Прийом «перетікання» форм з однієї конструктивної частини в іншу поступово виходить з уживання. Усе більшу роль відіграє прямий кут. У меблях широко застосовується фанерування. Звертається особлива увага на показ структури, текстури дерева. Переважно використовується червоне дерево, а також палісандрове дерево, чорне й ін. Великі площини предметів обрамляються бронзовими накладними деталями – тягами з мотивами гірлянд, стрічок, пасторальними мотивами.

З часом стиль меблів здобуває все більшу суворість, а деталі все більше пов'язуються з античною орнаментациєю – меандром, акантом, лавром.

Приклади вирішення інтер'єрів у стилі класицизму наведено на рис. 5.3.

Рис. 5.3. Приклади інтер'єрів у стилі класицизму

3. Формування інтер'єру в етнічних стилях – японський, китайський

3.1. Інтер'єр у японському стилі

Японські споруди структурно і конструктивно багато в чому подібні до китайських. Як і в Китаї, дерево було основним будівельним матеріалом. Прості, конструктивні форми японської архітектури, і перш за все інтер'єр, здійснили помітний вплив на розвиток європейської архітектури II пол. XX століття.

Основною композиційною формою монастирських, храмових, палацових і житлових споруд у Японії протягом століть був прямокутний у плані, призматичний павільйон. До основного об'єму споруди по периметру примикала відкрита галерея. У межах цієї основної принципової схеми з часом змінювалася і паралельно існувала величезна кількість варіантів, кожний з яких вирізнявся розмірами, плановим, конструктивним розробленням і деталями.

Спорудам Японії, як правило, не властива зовнішня монументальність. Вони характеризуються простотою, природністю архітектурних форм, легкістю конструкції, добірністю структури, повною відповідністю масштабам людини.

У японській архітектурі форми походять із природних матеріалів, а функція – з природних потреб людини. Звідси органічна єдність форми і функції.

Інтер'єр вирізняється детальною, майже філігранною відточеністю всіх різьблених дерев'яних елементів, активним введенням кольору у вигляді декількох яскравих, добре гармонізованих фарб, що контрастують зі світлою поверхнею стін, перегородок або загальним темним тоном дерев'яних конструкцій. Текстура дерева виявлялася та використовувалася як засіб, що декорує. До ознак стилю в інтер'єрі можна віднести також широке використання легких пересувних дерев'яних стінових панелей і розсувних дверей.

В інтер'єрі використовуються **пересувні перегородки** (фусума) і віконні пересувні рами, що дає можливість виділити ту чи іншу кількість кімнат. Окремі приміщення можуть бути об'єднані один з одним, частина будинку може перетворюватися у веранду і т.д. Отже, використовується принцип функціонального розділення приміщень за допомогою розсувних перегородок (фусума). Така наявність пересувних щитових ділянок стін дозволяє пов'язувати внутрішній простір японського будинку з верандою і садом. Архітектурний простір продовжує відчуватися як частина природного, тимчасово пристосованого для людських потреб.

Ідея зв'язку, злиття зовнішнього і внутрішнього найбільш важлива у формуванні образного задуму. У той же час сад був модуляцією природного і рукотворного.

Солом'яна **циновка** (татамі) – мірило, модуль японського будинку. Її звичайний розмір 1,8х0,9 м. Габарити будинку й усіх його приміщень робляться кратними розмірам цієї циновки. Така конструкція економічна, вона породжена сприятливими географічними умовам країни і насамперед теплим кліматом. Циновками застеляється дерев'яна підлога.

Японські житлові будинки є взагалі дуже своєрідним явищем. Легкі дерев'яні каркасні будівлі, як уже відзначено, розділені всередині циновками, при пересуванні яких змінюються габарити окремих приміщень. Тут усе надзвичайно функціонально і логічно.

Основним елементом вирішення інтер'єру приміщень є дві – три стінові ніші.

Головна ніша – «ніша краси» (токонома) – відіграє особливу традиційну роль і має розміри в одну циновку. Токонома – це місце для важливих об'єктів споглядання: пейзажного свитка і символічного букету (ікебани). Токонома виступає як своєрідний олтар, естетичний центр і виразник духовних ідеалів сім'ї. Оформляється декоративними сувоями, вазою для квітів, статуетками культового змісту.

Інші ніші використовувалися для зберігання речей як шафи.

Предметне наповнення

Звичай японців відпочивати, сидячи на колінах на м'яких циновках, зумовлює відсутність звичних для нас меблів. Низькі столики, невеличкі шафи, крісла (в основному тільки для знатних осіб) обмежують домашню обстановку. Меблі прикрашаються інкрустацією зі слонової кістки, перламутром, позолотою.

Інтер'єри японських будинків доповнюються творами образотворчого і прикладного мистецтва – сувої із зображеннями рослин, квітів, птахів, тварин, ієрогліфів, вишивки по шовку, лаковані шкатулки із сюжетами, орнаментовані композиції, фарфор.

Приклади вирішення інтер'єрів у японському стилі наведено на рис. 5.4.

Рис. 5.4. Приклади інтер'єрів у японському стилі

3.2. Інтер'єр у китайському стилі

Простір для китайської культури – поняття особливе й організовується за своїми законами. Якщо японський інтер'єр – це строгість, аскетизм, мінімалізм, то китайський інтер'єр – це підкреслено штучний, ігровий, символічний світ фантазій та мрій, тендітний всесвіт вишуканих відчуттів і тонких нюансів.

Відомий вислів давньокитайського філософа Лао Дзи – «Суть будинку не в стінах і даху, а у внутрішньому просторі, заради якого він зводиться».

Китай – батьківщина фен-шуй (у перекладі – вітер і вода). Фен-шуй – давнє китайське мистецтво і наука про життя в гармонії людини з собою і навколишнім середовищем. Багуа – 8-сторонній символ фен-шуй, кожна з граней якого символізує одну з головних сторін життя людини (кар'єра, слава, сім'я, діти, багатство, знання). У фен-шуй кожна із зон багуа має відповідний колір. Правильно вибраний колір збільшує енергію у відповідній галузі вашого життя.

Основні правила створення інтер'єру в китайському стилі:

1) поняття «подобається» чи «не подобається» важливіші, ніж «модно», «стильно», «актуально»;

2) у будинку повинні бути представлені всі п'ять елементів – вода, дерево, вогонь, метал, земля;

3) будинок необхідно утримувати в чистоті, уникати безладу і накопичення речей.

Китайський будинок можна назвати комплексом «будинок-сад». Будинок та інтер'єр виступають як продовження саду. Основа будинку – каркас. Каркасність, легкість будинків, наявність у стінах наскрізних решіток, галереї, дворики, озеленення – усе це сприяло активному повітрообміну в приміщеннях, де встановлювалася прохолодна атмосфера. Стіни цегляні. Колони фарбували червоним або чорним лаком. Стелі в традиційно прийнятому для нас розумінні не було – на конику і карнизах ставили фігурки міфічних тварин, які виконували роль оберегу. Двері мали дуже різноманітні малюнки прорізів: у формі кола, 78-кутника, гарбуза. Вікна мали різноманітні малюнки курйозної, фантастичної форми. Вікна є головним засобом архітектурного «пожвавлення» інтер'єру.

Головний принцип планування – багатофункціональність порожнього простору.

Колір. У Китаї були канонізовані основні кольори: червоний, білий, синій, зелений. Комбінації кольорів також суворо канонізовані: білий і блакитний, червоний і чорний і т.п. Кожна сторона світла виявлялася своїм кольором: схід – блакитний, південь – червоний, захід – білий, північ – чорний.

Орнамент. Китайський орнамент дуже різноманітний. Біля витоків мистецтва орнаменту стоять космологічні й природні символи: небо, земля, сонце, сторони світу, сузір'я, квіти, листя, хмари, птахи, риби, тварини, люди, зображення драконів, фантастичних тварин і птахів. Рослинні мотиви не стилізовані, а досить натуральні. Ієрогліфи використовуються як декоративні мотиви.

Предметне наповнення. На відміну від японців, у побуті яких меблі були зведені до мінімуму, китайці досить широко ними користувалися. Застосовуються стільці, лави, ліжка. Китайське мистецтво зобов'язане своїй славі неперевершеній лаковій техніці, яку вони засвоїли 2500 назад. Меблі виготовляли з твердого дерева – чорне, рожеве, тик, бамбук.

Основні предмети меблів – кушетка, крісла, стільці прості, прямолінійної форми, полички, підставки для ваз. Різноманітні столи – обідні, чайні столики, вишукані лаковані столики, а також ширми мали зазвичай прямолінійні обриси, зумовлені поширенням негнучкого бамбука. У меблів широко застосовується техніка інтарсії – прикраса з найтоншої фанери різних відтінків на поверхні столів, шаф.

Ширми. Елементом трансформації внутрішнього житлового простору були ширми, створені як предмет інтер'єру в Китаї в VII

столітті. Їх розмір залежав від призначення: великі ширми розміщувалися в залах; мініатюрні та настільні виконували функцію прикрас. Ширми часто робилися двосторонні, малюнки з двох сторін екрану були різні. Ширми дуже різноманітні за формою.

Приклади вирішення інтер'єрів у китайському стилі показані на рис. 5.5.

Рис. 5.5. Приклади інтер'єрів у китайському стилі

Питання для самоконтролю з теми 5

1. Дати визначення понять «стиль», «стиль в архітектурі», «стиль у дизайні», «стилізаторство», «стилізація».
2. Назвати періодизацію, основні стилі й стильові напрями в мистецтві оформлення інтер'єру.
3. З'ясувати основні ознаки стилю бароко в інтер'єрі.
4. Назвати основні ознаки стилю рококо в інтер'єрі.
5. Пояснити основні ознаки стилю західноєвропейського класицизму в інтер'єрі.
6. Схарактеризувати японський стиль в інтер'єрі.
7. Дати характеристики китайського стилю в інтер'єрі.

8. Порівняти предметне наповнення китайського і японського інтер'єрів.

Тема 6. Формування інтер'єру в стилях й стильових напрямках I половини XX – початку XXI століть

План

1. Інтер'єр у стилях I половини XX століття: конструктивізм, арт-деко.
2. Інтер'єр у стилях II половини XX століття: хай-тек, мінімалізм, кантрі, техно.

1. Інтер'єр у стилях I половини XX століття: конструктивізм, арт-деко.

1.1. Інтер'єр у стилі «конструктивізм»

Конструктивізм розвивається у 20-30-ті рр. XX ст. у Радянському Союзі. Спричинили розвиток стилю нові суспільні завдання: архітектура була покликана створити нові форми для нового життя, відкидаючи застарілі форми минулого.

У II пол. XX ст. вплив конструктивізму поширився поза межі Радянського Союзу на такі країни, як Франція, Швеція, Швейцарія, Великобританія, США, Чехословаччина. Дається взнаки психологічна втома від витонченого модерну з його плавними гнучкими лініями. Темп життя швидко змінюється, світ переживає бум промислового виробництва, з'являються нові технології. Стиль життя стає значно простішим. Після Першої світової війни обідніла Європа остаточно відмовляється від модерну, який тепер здається занадто декоративним і буржуазним. Молода архітектура має прості, зрозумілі, ясні форми. Значення кожного предмета в інтер'єрі чітко визначене.

Конструктивісти, категорично відмовившись від будь-яких зразків минулого, спробували змодельовати архітектуру на основі гармонійно ясних геометричних форм. Основою художнього образу виступає не композиція, а конструкція.

«Простота – непростота», «менше – значить більше» – це афоризми Міс ван дер Роє, які стали основою інтер'єрів 20 – 30-х років XX ст.

Знаменитий також афоризм Ле Корбюзьє «Будинок – це машина для житла» – ідеально визначає основу естетики конструктивізму.

Змінюються старі уявлення про функціональний взаємозв'язок приміщень – внутрішній простір будинку звільняється від перегородок, розділення на функціональні зони здійснюється абстрактним шляхом,

частіше за рахунок легких пересувних перегородок. Розділення простору на окремі приміщення і коридори вважається застарілим планувальним прийомом.

Для конструктивізму в інтер'єрі характерні прості й чіткі форми, вікна від підлоги до стелі, матеріали – метал, бетон. Унікальність предмета не має ніякого значення. Тепер головний критерій – універсальність. Усі речі, запроектовані конструктивістами (меблі й інтер'єри в цілому), вирізняються максимальною функціональністю (рис. 6.1).

Орнамент відсутній повністю, допускаються кольорові акценти – блиск металу, чорний, білий, насичені прості кольори – червоний, жовтий, синій. Ці кольори вважаються відображенням філософських і духовних цінностей епохи.

Для дизайну інтер'єру у цьому стилі **характерно:**

- продумані функціональні рішення і строга відповідність їх вимогам;
- компактні об'єми з чітко виявленим каркасом;
- технічна ясність форм;
- відсутність ліпного декору.

Rietveld Schroder House / Gerrit Rietvel

Скляний будинок. Інтер'єр, арх. Міс Ван дер Роє, м. Нью-Кейнен, США, 1949

Рис. 6.1. Приклади інтер'єрів у стилі конструктивізм

1.2. Інтер'єр у стилі арт-деко

Арт-деко – (фр. l'art deco (rative) – декоративне мистецтво – еkleктичний стиль 1920 – 1930 рр., що прийшов на зміну модерну і засновується на декоративному комбiнуванні елементів класицизму, готики, бароко та інших стилістичних напрямів.

Стиль арт-деко виникає у Франції (м. Париж, м. Відень) як емоційна реакція на тяготи Першої світової війни. Стиль швидко поширюється у всьому світі й швидко зникає під час Другої світової війни. Арт-деко виникає на основі різних течій у мистецтві й дизайні 1900-х років (20 – 30-

ті роки), таких як арт-нуво, віденський сецесіон, російський конструктивізм, голландський рух «Де Стейль», німецька школа Веркбунда. Крім того, на стиль значно вплинули модерністській рухи в живопису – абстракціонізм і кубізм.

Відкриття гробниці Тутанхамона у 1922 р. англійським археологом Говардом Картером – одна з найбільш значних естетичних і культурних подій між двома війнами – дало імпульс стилістиці того часу. Мета стилю – бути сучасним і декоративним.

Матеріал в інтер'єрі – метал, бронза, сталь, алюміній, хром, а також лак, екзотичні види шкір (наприклад, акули, поні), слонова кістка і зварювальне залізо.

Колористична гама інтер'єру змінюється залежно від моди – від яскравих відтінків до приглушених тонів та монохроматичної природи кубізму.

Форма меблів характеризується витонченістю вигинів і елегантністю, застосовується лакування, шпон та дерев'яні деталі. Неповторний вигляд меблям надавали дорогі матеріали, такі як чорне, пальмове дерева, палісандр та сполучення традиційних видів шпону.

Отже, для стилю арт-деко в інтер'єрі характерно:

- сполучення чіткої конструктивної основи і декоративних прийомів оформлення, що спираються на історичні прототипи;
- монументальність і симетрія;
- створення ілюзії розкоші;
- застосування дорогих матеріалів, оброблених вишуканими засобами.

Дизайнери, архітектори, меблярі та художники досягли чудових результатів у створенні ілюзії розкоші, легко поєднуючи в інтер'єрі елементи ампіру, давньогрецького мистецтва, мистецтва Африки, китайські, єгипетські мотиви.

Архітектура арт-деко відмовилася від авторитету чистого функціоналізму. Стиль спирався на образність, метафору, символ і пам'ять – усе, що знаходиться в руслі романтичних традицій (рис. 6.2).

2. Інтер'єр у стилях II половини XX століття – хай-тек, мінімалізм, кантрі, техно

2.1. Інтер'єр у стилі хай-тек

Хай-тек (англ. High-Tech High technology) – високотехнічна архітектура – архітектурна течія, що виникла у 50-х рр. XX ст. на ґрунті структуралізму і бруталізму.

Стиль хай-тек виникає у Великобританії, переживає низку відгуків – від захоплень до неприйняття. Виникає з дизайну промислових приміщень,

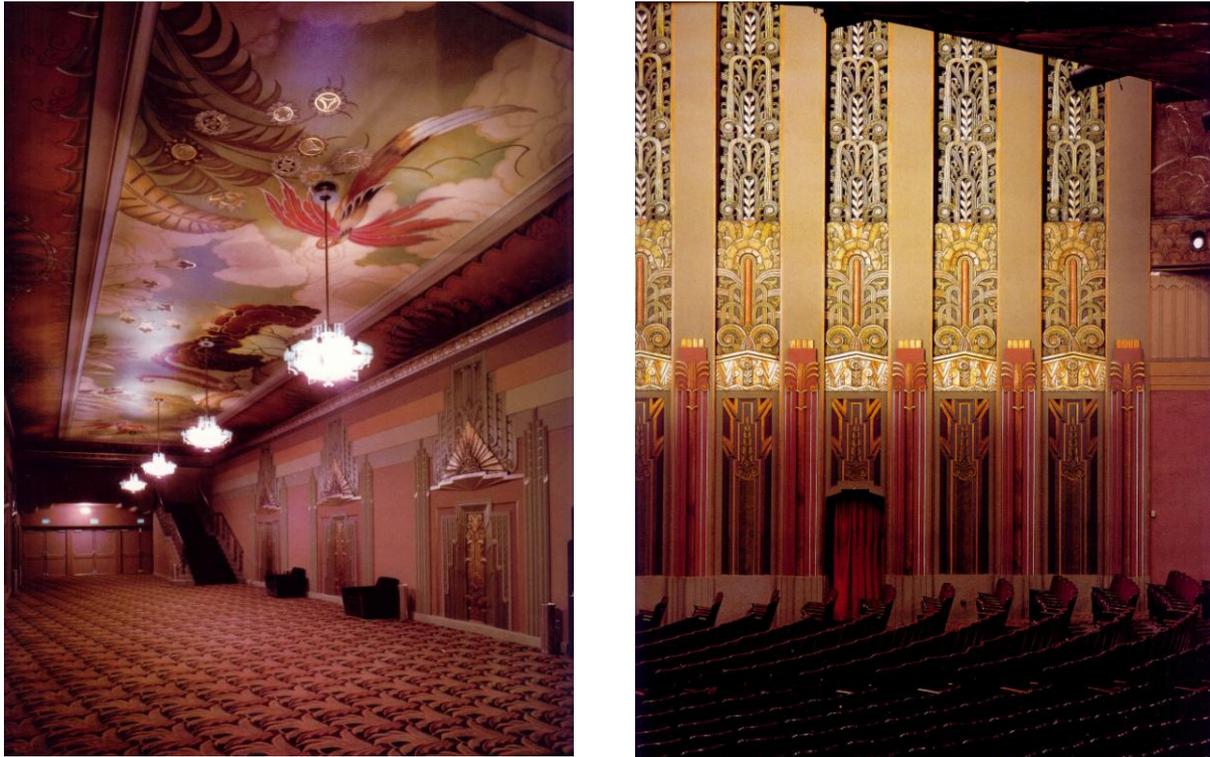

Рис. 6.2. Інтер'єри у стилі ар деко:
вестибюль і зал для глядачів у кінотеатрі «Вілтерн»,
арх. Дж. А. Лансбург, 1929 р., Лос-Анджелес

де всі елементи облаштування підкоряються функціональному призначенню. Стиль і теорія проектування засновані на застосуванні останніх досягнень техніки. Відмінною рисою в інтер'єрі є наявність виступаючих елементів конструкцій та інженерного устаткування: хромованих труб, металевих поверхонь, відполірованих перемичок з'єднань, болтів (рис. 6.3). Тут використовуються всі атрибути, характерні для інтер'єрів «високих технологій».

Основний принцип – конструктивна чесність, прийнятий від бруталізму. Течія активно розвивається із середини 70-х до середини 80-х рр. XX ст. і триває до сьогодні з виразними стильовими ознаками і видатними зразками.

Для інтер'єру характерними є цегляна кладка, штучне старіння штукатурки, введення в приміщення опор і балок, елементи індустріальної естетики, що перейшли в приміщення й одержали подальший розвиток.

Основні риси стилю хай-тек:

- конструкційна відкритість;
- включення у візуальний ряд труб, арматури, повітревідводів, сталевих дротів, арок;
- складне структурування простору;
- спрямованість на унікальність;

– вільно перетікаючі внутрішні простори;

Рис. 6.3. Інтер'єри у стилі хай-тек, 1970-ті роки XX ст.

Матеріали: метал, скло, алюміній, бетон, дерево.

Класична гармонія і правила пропорціювання більше не відіграють важливої ролі.

Практично повна відсутність декору в інтер'єрі компенсується «роботою фактури»: грою світла на склі, блиском хромованих і металевих поверхонь, малюнком деревини. До цього можуть додаватися відкрита цегла і різноманітні сучасні синтетичні матеріали.

Освітлення в стилі хай-тек важливе як засіб підкреслення переваги фактури матеріалу. Тому, крім загального освітлення, застосовуються різні настінні, точкові світильники, світильники, що стоять на підлозі, вмонтовані в меблі, на кронштейнах, тросах.

Меблі продуманої форми, пропорцій і без прикрашання.

2.2. Інтер'єр у стилі «мінімалізм»

Мінімалізм (англ. *minimal art, minimalism*) – архітектурна течія другої половини XX ст. (особливо актуальна у 1970-ті рр.).

Мінімалізм являє собою інтерпретацію двох стилів: японського і конструктивізму.

Головною характеристикою мінімалізму є застосування мінімальних формальних, конструктивно-технологічних та матеріальних засобів, завдяки чому досягається простота, ясність, чистота загального задуму, образу, форми.

Стиль в інтер'єрі являє собою своєрідне світосприйняття, тенденцію світової відмови від надмірності, повернення до традиційних екологічно чистих матеріалів – дерево, бетон, скло, метал.

Для мінімалізму в інтер'єрі характерно:

- симетрія і пустота;
- гранична лаконічність форм та графічність;
- відсутність декору;
- монохромність;
- підкреслення природності фактур;
- робота з великими площинами;
- мінімальна кількість предметного наповнення;
- правильне освітлення як засіб художнього оформлення інтер'єру.

У приміщенні, оформленому в мінімалізмі, повинно бути багато вільного простору і тільки необхідні меблі простих та лаконічних форм. Уважається, що бездоганність не має потреби в прикрасах. Зайві деталі відсутні. Єдиним елементом декору може бути картина, наприклад, як домінанта, розташована на вільному для споглядання фоні. Усі функціонально необхідні предмети повинні бути захищені від очей за перегородками. Плавні лінії в інтер'єрі використовуються досить обмежено.

Функціональне зонування простору виконується за допомогою кольору підлоги, напівпрозорої тканини, скла, розсувних перегородок або підсвічення стін, стелі, підлоги.

Для меблів мінімалізму характерні матеріали: сталь, матове скло, дерево, алюмінієві профілі. Форма предметів проста, графічна, лаконічна і прямолінійна. Декорування не застосовується. Кількість меблів мінімальна.

Світло в інтер'єрі в стилі мінімалізму має за мету створити необхідну атмосферу й настрій. Тому його основне завдання – прикрасити й урізноманітнити суворий інтер'єр приміщення. Також за допомогою світла здійснюється функціональне зонування простору. Освітлення, як природне, так і штучне, повинно бути продумане до дрібних деталей. Характерним є розташування світильників таким чином, щоб їх не було видно, або світильників простої форми.

Важливе значення мають вікна. Якщо вони орієнтовані на привабливий вид із вікна (наприклад, приватний будинок, висотний поверх), то використовують прийом злиття внутрішнього простору і природи, з відмовою від жалюзі чи штор. Природа стає частиною інтер'єру.

Колір в інтер'єрі традиційно будувався на монохромній гамі, сполученнях світла і тіні, тому тут домінують відтінки землі, а також

сірий, білий, чорний. Палітру доповнюють природні відтінки дерева, цегли, металу, блиск скла.

Приклади вирішення інтер'єрів у стилі мінімалізм показані на рис. 6.4.

Рис. 6.4. Приклади інтер'єрів у стилі «мінімалізм»

2.3. Стиль кантрі в інтер'єрі

Стиль кантрі (англ. country – село, сільський) відрізняється застосуванням в інтер'єрі національних особливостей залежно від тієї країни, чий колорит він відтворює. Тому кожній країні відповідає саме свій стиль кантрі, власні елементи декорування. Стиль кантрі асоціюється в інтер'єрі із затишком і розмірністю сільського життя, тяжінням до минулого. Тут відсутнє поняття «сучасний» або «несучасний». Це поняття до такого стилю не застосовують.

Залежно від конкретної країни, чий колорит відтворює кантрі, можуть змінюватися декоративні елементи в оформленні інтер'єру.

Загальні риси кантрі в інтер'єрі:

- наближений до сільського дизайн;
- використання виключно природних матеріалів, наприклад, зі спеціально грубою обробкою, елементами нескладного різьблення ручної роботи.

Для предметного наповнення характерним є застосування тільки натуральних матеріалів: дерево нефарбоване, камінь, плетені меблі тощо, а також підкреслено «сільський» дизайн меблів.

Інтер'єр доповнюється різними аксесуарами: старовинні речі, рідкі книги, квіти, багато кераміки й композиції із сухих квітів і злаків, пасторальні картинки із зображенням тварин, сцен сільського життя, натюрморти в простих дерев'яних рамах, килими й покривала зі шматочків, плетені крісла й скрині.

Текстиль застосовують у різноманітних варіаціях: на вікнах, меблях, у вигляді прикрас на стінах. Перевага в інтер'єрі віддається простим

натуральним тканинам – ситцю, льону. На тканині простий візерунок: клітина, сільські квіти.

Приклади вирішення інтер'єрів у стилі кантрі показано на рис. 6.5.

Рис. 6.5. Приклади інтер'єрів у стилі кантрі

2.4. Стиль техно в інтер'єрі

Техно виникає у 80-ті роки ХХ ст. як напрям в архітектурі.

Цей стиль увібрав у себе всю яскравість й екстремальний блиск шоу 80-х рр. ХХ ст. Такий дизайн інтер'єрів дуже популярний у дискотеках, ресторанах тощо. Техно сполучає у собі всі можливості сучасних технологій та особливу атмосферу світлоуяви, іноді навіть на шкоду функціональності. Архітектура заснована на суворій геометрії простору і предметів. При створенні інтер'єру дизайнер ставить за мету творення враження техногенної катастрофи. Більше схожі на інтер'єри виробничих приміщень та гаражів.

Для техно в інтер'єрі характерним є значна кількість металу, пластику, скла, гвинтові сходи, стіни з грубою фактурою, важкі металеві двері, труби, пофарбовані в різноманітні відверті кольори.

Застосовують меблі із гнутих металевих труб. На ніжках можуть кріпитися ролики. Характерним є прийом перфорування – прорізані ряди прямокутних, квадратних, круглих отворів.

Кольорова гама: сірий, хакі, металік, бордовий, брудно-рудий.

Особливе значення має освітлення, оскільки освітлювальні прилади разом із сучасними світлокольоровими технологіями є продовженням декорування. Застосовують декілька різнонаправлених джерел світла. Світильники більше нагадують технічну апаратуру, можуть переміщатися, складуватися, витягуватися, довгі проводи не ховаються, а навпаки, підкреслюють стиль.

Приклади вирішення інтер'єрів у стилі техно показано на рис. 6.6.

Рис. 6.6. Приклади вирішення інтер'єрів у стилі техно

Питання для самоконтролю з теми 6

1. Дати характеристику інтер'єру, вирішеному в стилі «конструктивізм».
2. Порівняти значення «унікальності» та «універсальності» предмета в стилі «конструктивізм».
3. Які художньо-композиційні особливості має інтер'єр, вирішений у стилі арт-деко?
4. З'ясувати характерні риси стилю хай-тек в інтер'єрі.
5. Назвати основні правила організації внутрішнього простору в стилі «мінімалізм».
6. Дати загальну характеристику стилю кантрі.
7. Схарактеризувати інтер'єр, вирішений у стилі техно.

Тема 7. Інтерактивний дизайн в інтер'єрі

План

1. Загальна характеристика інтерактивного мистецтва.
2. Основні види інтерактивного дизайну в інтер'єрі.

1. Загальна характеристика інтерактивного мистецтва

Інтерактивний (від англ. interactive «взаємодіючий») заснований на взаємодії.

Сучасний дизайн неможливий без використання нових технологій і матеріалів, які сприяють реалізації різноманітних сміливих творчих ідей. Однією з таких новацій у галузі архітектури і дизайну є інтерактивні технології. Завдяки своїм властивостям, інтерактивне мистецтво привертає увагу глядачів і надає архітектурі сучасності, виразності та оригінальності.

Можливості інтерактивних технологій відкривають безліч нових несподіваних рішень в архітектурі, дизайні, у тому числі в інтер'єрі.

Інтерактивний інтер'єр – це інноваційний продукт на ринку інформаційних технологій, що являє собою керовану користувачем тривимірну фотомодель приміщення.

2. Основні види інтерактивного дизайну в інтер'єрі

1. 3D-поверхні для стін, підлоги і стелі (рис. 7.1). Однією з форм «живої поверхні» стелі стало створення імітацій повітря і небесної висоти в просторі приміщення. Цього ефекту можна досягти за допомогою заливання предметів і об'ємних зображень у прозору смолу. На стінах цей прийом створює відчуття природних фактур і ландшафту. Аналогічного ефекту можна досягти за допомогою стереодруку й фотореалістичного УФ-друку. У цьому випадку об'єкт візуально виступає з площини і розглянути його можна з декількох сторін.

Рис. 7.1. Приклади вирішення 3D-підлоги в інтер'єрах громадських будівель

2. 3D-плівка для інтер'єрів у футуристичному стилі, хай-тек і техно (рис. 7.2). Перевага цієї технології полягає в тому, що, по-перше, можна створювати, крім одно- та багатобарвних, флуоресцентні зображення, по-друге, матеріал пластичний і його фактура здатна бути гнучкою під впливом будь-яких матеріалів. У результаті виходить як опукла, так і ввігнута поверхня.

Рис. 7.2. Приклади застосування 3D-плівки в інтер'єрі

3. Інтерактивна 3D-плитка. Геометричний малюнок 3D-плитки візуально розширює простір. На інтерактивну 3D-плитку можна наносити принт із зображенням, плитка реагує на дотик, завдяки чому змінює колір і повторює рухи людини.

4. Проекційна система – інтерактивна поверхня, що являє собою поєднання сучасних цифрових та проекційних технологій з можливістю кардинально пожвавити інтер'єр практично будь-якого приміщення і створити незвичайний проекційний ефект на поверхні стіни, стелі, підлоги.

Можливості застосування інтерактивної стіни сьогодні стають все більш широкими. Але головна й відмінна риса такої проекційної інтерактивної системи в тому, щоб змінювати положення графіки залежно від руху людини або простого руху рукою.

Інтерактивна підлога – це проекція, яка миттєво реагує на рух. Це зображення, схожі на «динамічний килим». Потрапляючи в зону інтерактивної проекції, людина своїми рухами оживляє зображення. Така підлога – рекламний носій і незвичайна прикраса інтер'єру (рис. 7.3).

Рис. 7.3. Інтерактивна підлога в інтер'єрі

Отже, інтерактивне мистецтво активізується при дії з глядачем. Його твори трансформуються по-різному, тому що дії кожного окремого глядача призводять до непередбачуваної реалізації однієї з концепцій розвитку твору.

5. Інноваційні дизайнерські меблі із серії Interactive Light Collection. Наприклад, у складі колекції чуттєвий стілець, стіл Sparkle Table, які емоційно реагують (спалахують різнобарвними вогниками) на дотики теплового людського тіла. Ефект здійснюють особливі надчутливі датчики, вмонтовані в конструкцію.

6. Смарт-скло (англ. smart glass, також використовуються назви: «електрохромне скло», «розумне скло», «скло з мінливими властивостями») – композит із шарів скла і різних хімічних матеріалів, використовуваний в архітектурі й виробництві для виготовлення світлопрозорих конструкцій (вікон, перегородок, дверей і т. п.) (рис.7.4). Змінює свої оптичні властивості (матовість) при зміні зовнішніх умов, наприклад освітленості, температури або при подачі електричної напруги. Найбільш поширеними об'єктами застосування смарт-скла є житлові будинки, офісні приміщення, торгові підприємства.

Рис. 7.4. Смарт-скло в інтер'єрі

7. Інтерактивні вікна – змінюють зображення, відображають різні ефекти (наприклад, природи), реагують на рух, дотик.

8. Інтерактивні дзеркала – на перший погляд інтерактивне дзеркало не відрізняється від звичайного дзеркала. Але воно приховує в собі різноманітний набір функцій, не властивий його простому аналогові, розкрити який можна, просто доторкнувшись до нього.

9. В останнє десятиліття був винайдений незвичайний вид оздоблювальних матеріалів – **теплові шпалери** (рис.7.5). На вигляд шпалери практично нічим не відрізняються від звичайних, однак мають особливу властивість – змінювати малюнок у міру нагрівання поверхні.

Рис. 7.5. Теплові шпалери в інтер'єрі

Питання для самоконтролю з теми 7

1. Дати визначення поняття «інтерактивний», «інтерактивний інтер'єр».
2. Перелічити сучасні інтерактивні технології в інтер'єрі.
3. Схарактеризувати смарт-скло в інтер'єрі, з'ясувати мету та особливості використання.
4. За якими видами класифікуються сучасні інтерактивні технології в інтер'єрі.
5. Схарактеризувати інтерактивну підлогу в інтер'єрі, з'ясувати мету та особливості використання.
6. Назвати види 3D-поверхонь для стін і стелі.
7. Назвати види 3D-поверхонь для підлоги.

8. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ СТУДЕНТАМИ

1. Зиміна С.Б. Стили інтер'єру / Зиміна С.Б. – К.: Довіра, 2018. – 360 с.
2. Сьомка С.В. Дизайн інтер'єру, меблів та обладнання : підручник / С.В. Сьомка, Є.А. Антонович. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2018. – 400 с.
3. Агронович-Пономарева Е.С. Интерьер и предметный дизайн жилых зданий / Е.С. Агронович-Пономарева, Н.И. Аладова. – Ростов н/Д : Феникс, 2006. – 348 с.
4. Гацура Г. Мебельные стили: история русского и западноевропейского мебельного искусства / Генрих Гацура. – М.: МГО СП России, 2008. – 212 с.

5. Гиббс Дж. Настольная книга дизайнера интерьера / пер. с англ. Дженни Гиббс. – М.: Бертельсманн Медиа Москау, 2008. – 112 с.
6. Митина Н. Как открыть свое дело. Дизайн интерьера / Наталья Митина. – Литва: ООО «Альпина Паблишер», 2013. – 182 с.
7. Нойферт П. Проектирование и строительство. Дом, квартира, сад / пер. с англ. П. Нойферт, Л. Нефф. – М: Издательство Архитектура-С, 2005. – 264 с.
8. Пайл Дж. Дизайн интерьеров. 6000 лет истории / пер. с англ. / Джон Пайл. – М.: АСТ: Астрель, 2014. – 464 с.
9. Панеро Дж. Основы эргономики. Человек, пространство, интерьер: справочник по проектным нормам / пер. с англ. / Джулиус Панеро, Мартин Зелник. – М.: АСТ: Астрель, 2006. – 319 с.
10. Пономарева Е.С. Интерьер гражданских зданий / Е.С. Пономарева. – Минск: Высшая школа, 1991. – 256 с.
11. Стармер А. Цвет: энциклопедия / пер. с англ. / А. Стерман. – М.: Арт-Родник, 2005. – 255 с.
12. Числетт Х. Золотые правила дизайна: стиль Келли Хоппен / Х. Числетт. – М.: Арт-Родник, 2005. – 178 с.
13. Чинь Ф. Дизайн интерьера. Иллюстрированный справочник : современные решения для квартиры и дома / Ф. Чинь, К. Бинжелли. – Харьков : Клуб семейного досуга, 2008. – 336 с.
14. Основы дизайну архітектурного середовища: Підручник / Тімохін В.О., Щербак Н.М., Малік Т.В. та ін. – К.: КНУБА, 2010. – 400 с.
15. Егорова Н. Стиль в интерьере: в 10 т. / Н. Егорова – К. : ООО «Издательский Дом Украинский Медиа Холдинг», 2010.

9. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Партина А.С. Архитектурные термины: Иллюстрированный словарь / А.С. Партина. – М.: Стройиздат, 1994. – 208 с.
2. Пластичні мистецтва. Короткий термінологічний словник. – М., 1994. – с. 4.
3. The hutchison Dictionary of the Arts / Словник мистецтв. – М.: Внешсигма, 1996. – 536 с.
4. Архітектура: короткий словник-довідник / За заг. ред. А.П. Мардера. – К.: Будівельник, 1995. – 334 с.
5. Рунге В.Ф. Эргономика в дизайне среды. Учебное пособие / В.Ф. Рунге, Ю.П. Манусевич. – М.: Архитектура-С, 2016. – 328 с.
5. Ясиєвич В.Е. Архитектура Украины на рубеже XIX – XX вв. / В.Е. Ясиєвич. – К.: Будівельник, 1988. – 182 с.

6. Пономарева Е.С. Интерьер гражданских зданий / Е.С. Пономарева. – Минск: Высшая школа, 1991. – 256 с.
7. Степанов Н.Н. Цвет в интерьере / Н.Н. Степанов. – К.: Вища школа, 1985. – 184 с.
8. Раннев В.Р. Интерьер: учебное пособие для архит. спец. вузов / В.Р. Раннев. – М.: Высшая школа, 1987. – 232 с.
9. Чубарев Ф.Е. Организация внутреннего пространства зданий / Ф.Е. Чубарев. – К.: Будівельник, 1989. – 96 с.
10. Искусство ансамбля. Художественный предмет – интерьер – архитектура – среда / сост. науч ред. М.А. Некрасова. – М.: Изобразительное искусство, 1988. – 464 с.
11. Бартенев И.А. Очерки истории архитектурных стилей: учебное пособие для творческих факультетов высших худож. учеб. заведений / И.А. Бартенев, В.Н. Батажкова. – М.: Изобразительное искусство, 1983. – 262 с.
12. Чинь Ф. Дизайн интерьера. Иллюстрированный справочник : современные решения для квартиры и дома / Ф. Чинь, К. Бинжелли. – Харьков : Клуб семейного досуга, 2008. – 336 с.
13. Стармер А. Цвет: энциклопедия / пер. с англ. / А. Стерман. – М.: Арт-Родник, 2005. – 255 с.

НОВОСЕЛЬЧУК Наталія Євгенівна

ДИЗАЙН ІНТЕР'ЄРІВ

Комп'ютерна верстка Н.Є. Новосельчук

Редактор Я.В. Новічкова

Коректор І.Л. Петренко

Друк RISO
Обл.-вид. арк. 2,3

Поліграфцентр
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка
36601, м. Полтава, Першотравневий проспект, 24
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції
Серія ДК № 3130 від 06.03.2008

Віддруковано з оригінал-макета поліграфцентру ПолтНТУ